

JOSEPHUS ECKHEL.

ADDENDA

AD

ECKHELII

DOCTRINAM NVMORVM VETERVM

EX

EIVSDEM AVTOGRAPHO POSTVMO

CVM TABVLA AENEA

VINDOBONAE

SVMPTIBVS FRIDERICI VOLKE

MDCCCXXVI.

A. Steinbüchel Lectori S. P.

Addenda ad Eckhelii doctrinam numorum veterum, quae tuis oculis subjiciuntur, Eckhelius exemplari, quo ipse utebatur, plagulis in singulorum voluminum calce annexis, inscribere solebat: ea nunc publici juris facimus, prout auctoris manu exarata in Museo Caesareo Regio Vindobonensi asservantur.

Vitam Eckhelii a cel. olim Millinio conscriptam, ex sermone gallico in latinum translatam, virique effigiem addidimus, quo liber omnibus partibus absolutior gratiorque tibi prodiret.

Nolumus te pluribus morari, lector benevole; id modo precamur, nobiscum venerandis viri Manibus solemni acclamatione pie parentes

HAVE. ANIMA. DVLCIS. IN. AETERNVM.

NOTITIA LITERARIA

DE VITA ET SCRIPTIS

IOSEPHI HILARII ECKHEL,

OLIM PARISIIS IN SOCIETATE PHILOMATHICA

AB A. L. MILLIN,

MUSEI ANTIQUITATUM PARISINI CONSERVATORE

PUBLICE PRAELECTA, ET EX GALLICO IDIOMATE LATINE REDDITA

AB EM. TH. HOHLER.

IOSEPHUS HILARIUS ECKHEL, natione Austriacus, patria Entzersfeldensis, genere honesto oriundus, quippe cujus pater administrandis praediis Comitis de Zinzendorf praeesset, natus est An. 1737.

Is, cum a teneris unguiculis singulari discendi cupiditate flagraret, admodum puer missus est ad studia literarum, quibus statim a principiis tanto ardore dedit operam, ut rudimenta linguae latinae quam celerrime imbiberet, atque in literis latinis et historiae scientia maximopere proficeret. Vix annum decimum quartum egerat, cum Viennae 17. Octobris An. 1751. in collegium Iesuitarum cooptaretur. Inde Leobii in Styria studia humaniora absolvit et, ad severiores disciplinas progressus, philosophiae, mathesi et theologiae, simulque studio linguae graecae et hebraicae operam navavit. Et jam tunc, duabus odis latinis [a]), quibus nuptias Iosephi II. celebraret, in lucem editis, egregia eruditionis classicae specimina praebuit.

Postea Viennam redux An. 1766 docere in academia Theresiana coepit linguam latinam; porro in academia militari Styrae ad Anesum grammaticam et rhetoricam, denique Viennae in gymnasio academico ab An.

a) Odae duae, quum Josephus II. et Josepha, Bavariae princeps, nuptiis jungerentur. Viennae Austriae 1765 in 4to.

1768 usque ad An. 1771 poëticam et rhetoricam tradendam suscepit, eo quidem profectu, ut inter discipulos exsisterent complures, qui postea in literatura germanica praestantes scriptores inclaruere; e quorum numero **Ioannes Bapt. Alxinger**, poëta egregius, fuit, qui, ut magistro imprimis carus, ita gratissimo animo semper ei devinctus erat, quippe qui ingenue fateretur, quidquid virium in se esset, quidque in literis profecisset, id omnino deberi magistro suo doctissimo eidemque humanissimo. Eo temporis spatio Eckhel complura opera in lucem edidit, quibus nomen suum in republica literaria magis magisque inclarescebat. Quippe An. 1768 perelegans carmen a) in abitum Mariae Carolinae, Serenissimae Archiducis Austriae, lingua vernacula condidit, et duobus annis post orationem eloquentiae plenam de itineribus a Josepho II. per Italiam institutis in lucem protulit b). Eodem tempore et commentarium Grammaticum in prophetias Hagei publicavit. Quae tamen studia longe aliena erant ab iis, quibus postero tempore nominis immortalitatem consequutus est, studiis scilicet rei numariae, cujus et vera principia primus aperuit, et terminos longe promovit. Ea studia Eckhel tunc temporis amplexus est tanto amore, ut quidquid otii a negotiis scholasticis superesset, rei numariae adhiberet. Itaque brevi tantum profecit, ut An. 1770, solenni professione sua Ordini Iesuitarum addictus, prae ceteris habitus fuerit dignus, qui celebri Khellio, magistro suo, circa hoc tempus defuncto, Custos numorum in societate exstantium succederet.

Is, cum totus Archaeologiae studiis deditus, ac in omni genere disciplinarum, quae ad haec studia sua facere viderentur, apprime versatus esset, incredibili cupiditate incendebatur Italiae visendae propter summos antiquitatis thesauros ibi reconditos. Demum An. 1770, postquam id obtinuisset, ut Romam mitteretur, profectus est mense Augusto, et in classica terra Italiae non tantum eruditione sua ampla et solida maximam sui existimationem excitavit, sed et ingenuo candidoque animo facile sibi con-

---

a) Gedicht auf die Abreise I. K. H. Marien Charlotten, Erzherzoginn von Oesterreich. Wien, 1768 in 8vo.

b) Rede auf die Reise Josephs II. in Italien. Wien 1770, in 8vo.

ciliavit amicitiam doctissimorum quorumque virorum, inprimis celeberrimi Lanzi, Marini, et Oderici.

Florentiae commorans, cum Edmundo Cocchi, tunc temporis Custode Musei numarii, in frequentiores disceptationes ingressus, occasionem nactus est, genuinas ideas de omni re numaria explicandi, atque novum systema suum numorum ordinandorum aperiendi. Cujus rei summam gravitatem facile perspexit vir prudens, qui, ut animo ingenuo sagacique praeditus et augendarum scientiarum cupidissimus erat, nullus dubitavit, quin hominem doctum et ingeniosum Magno Duci Leopoldo commendaret utpote dignum, cui cura Musei numorum Florentini secundum novum systema ordinandi committeretur. Quo munere honorifico noster ut summo successu, ita brevissimo temporis spatio perfunctus est.

Quare Leopoldi Magni Ducis singulari gratia commendatus Augustae Imperatrici Mariae Theresiae, Viennam reversus, post abolitionem societatis Iesuitarum, An. 1774 thesauro Caesareo numorum gemmarumque veterum et rei antiquariae in Universitate Vindobonensi docendae praefectus est.

Cum jam tunc de edendo opere egregio cogitaret, quod tandem An. 1775 in lucem prodiit, ei Denis, celeberrimus praeclari Khellii in munere Bibliothecarii Caesarei Aulici successor, commentarios de re numaria a Khellio relictos tradidit hunc in finem, ut in elucubrando opere notis et animadversionibus magistri doctissimi adjuvaretur. Quibus auxiliis usus, Eckhel in opere suo numos veteres secundum novum suum systema in ordinem disposuit, ac juris publici fecit [a]). Quod systema jam paullo fusius explicemus, oportet.

Inter amatores rei numariae sunt, qui non nisi unum alterumve genus numorum colligere student. Quorum in ordinem dispositio nihil difficultatis habet. Aliud obtinet in ordinandis collectionibus, numos omnis generis veteris aevi complectentibus. Ex usu quidem communi olim numi

a) Numi veteres anecdoti ex Museis Caesareo Vindobonensi, Florentino Magni Ducis Etruriae, Granelliano nunc Caesareo, Vitzaiano, Festeticsiano, Savorgnano Veneto aliisque Viennae Austriae 1775 in 4to.

secundum magnitudinem in varias series ordinari consueverant, ita ut primum numi autonomi ordine alphabetico et secundum metalli genus collocarentur; deinde numi regii secundum modulum et metalli genus, postea numi Romanorum Consulares et Imperatorii itidem secundum modulum et metalli genus distribuerentur, quibus alii numos coloniarum adserere solebant, alii vero in peculiares series sejungere amabant.

Quae distribuendi methodus, quamquam a praecipuis numismaticis adoptata et in locupletissimis Museis adhibita fuerit, tamen quam parum commoda sit, facile intelligitur. Ut enim ordinem rerum gestarum sequaris, alias atque alias series numorum secundum modulos et metalla distinctas perscruteris necesse est. Porro fit, ut numi terarum longissime distantium, siquidem ordine alphabetico se excipiant, penes se collocentur v. g. Panticapaeum in Tauride, Panormus in Sicilia, et Paphos in Cypro insula.

Pellerinus, hujusmodi distributionem a methodo philosophica, quae cujusque scientiae basis sit, necesse est, longissime aberrare sentiens, novam in hac re viam patefacere conatus est, eoque pervenit, ut numos urbium secundum regiones, unde originem traherent, ordinaret. Quae ordinandi ratio magnam quidem numorum explicandorum facilitatem suppeditabat; verum auctor hanc viam haud satis longe prosequutus est, sed quasi in primo limine sistens, numos non nisi secundum generales divisiones geographicas dispertitus est. Itaque cunctam cujusque regionis monetam in unum acervum congessit et ordine alphabetico composuit. Idem tamen numos urbium, regum, et coloniarum secernere coepit.

Eckhel noster primus exstitit, qui perspiceret, quantum incommoditatis diversae hae methodi haberent. In eo tamen cum Pellerino consensit, aeque ineptum et ridiculum esse, numos secundum metalli genus aut modulos dispertiri velle, quam si quis plantarum genera ex stirpis duritie aliisve proprietatibus in herbas, frutices et arbores divideret. Methodus enim in omni scientia fili instar est, quo, vitatis ambagibus et erroribus, per caecum labyrinthum cognitionis empyricae ducamur. Utut plurimas res usu quotidiano et communi experientia didicerimus, tamen, si methodus abest, scire nostrum nihil est, nisi farrago notionum memoriae inhaerentium.

Ordo accedat necesse est, quem ratio sola potest inferre. Methodus igitur in scientia rei numariae aeque necessaria est, ac in quavis historiae naturalis parte. Nam ut in historia naturali ope certorum characterum v. g. dentium in mammiferis, pinnarum in piscibus, organorum sexualium in plantis, facile dignoscas, ad quam speciem corpus aliquod pertineat, ita in moneta ope certorum characterum, uti metalli, fabricae, typi, styli et inscriptionis, facile determines, cui urbi, cui regi imperatorive adjudicandi sint singuli numi. Iam studium horum characterum efficit theoriam numismaticam, quae ad dijudicandos et in classes redigendos numos non minus necessaria est, quam methodus botanica ad determinandas ordinandasque plantas. Quodsi ergo celeberrimus Linneus nomen Restauratoris historiae naturalis jure promeritus est, doctissimus Eckhel noster, systematico ordine in re numaria introducto, parem palmam sibi evicisse putandus est.

In distribuendo describendoque Museo Viennensi Caesareo autem sequutus est ordinem hunc. Primum universos numos in duas classes divisit, scilicet in numos urbium et in numos Romanos.

Tum urbium numos secundum ordinem geographicum disposuit, et secundum provincias subdivisit; singularum vero provinciarum urbes ordine alphabetico collocavit, regesque, quorum ditioni subjectae erant, ordine chronologico subjunxit.

Numos coloniarum olim in usu fuerat separatos disponere, prout inscriptio esset vel graeca vel latina. A quo usu Harduinus primus discessit et cunctos coloniarum numos sibi coordinare instituit. Eckhel autem coloniarum numos numis autonomis adjungendos putavit, propterea, quod hac ratione series urbium plenior redderetur. Cui quidem coepto qui adversarentur, non defuerunt rei numariae sectatores; prudentissimi tamen quique in partes Eckhelianas transiere hac de causa, quod pars aversa hujus monetae fere magis ad urbes refertur, quarum jussu olim cusae fuere, quam ad principes, quorum facies in parte anteriore repraesentata est.

Insularum numos, quos Pellerinus sejunctim ordinandos putaverat, Eckhel noster terrarum adjacentium numis adjungere ob constantem utriusque monetae affinitatem malebat.

Quoad numos Romanos Eckhel novam plane rationem sequutus est. Eos nempe in numos Consulares et Imperatorios subdivisit. Numi Consulares, qui sub Consulibus facti fuerunt, etiam Romanarum gentium numi appellari solent, quia totidem series clarissimarum gentium Romanarum repraesentant. Quos noster, cum, propter incertitudinem rei, methodo systematica, sive chronologica, sive alia, disponere non auderet, ex ordine alphabetico distribuendos putavit.

In numis Imperatoriis ordinandis alii methodum alphabeticam, chronologicam alii sequi soliti fuerant; methodus alphabetica tamen, quia nihil luminis historiae illustrandae inferret, a plerisque derelicta. Sed ne in methodo chronologica quidem omnes iisdem usi fuerant principiis, siquidem Occo et Mediobarbus fastos Romanos, alii aliam divisionis rationem sequuti fuerant. Eckhel autem, quidquid boni apud singulos esset, in systema suum adoptandum putavit.

Eckhelianum itaque systema ordinem geographicum chronologico jungit et non tantum ipsam scientiam numismaticam promovet, sed et historiae plurimum luminis adfert. Si enim numos tali ordine distributas prae oculis habeas, facile fit, ut ex eorum serie cujusque regni provincias et urbes cognoscas, successionem principum edocearis, et varios idiomatis usitati characteres comprehendas; porro ex opulentia indigentiave metallorum prosperiorem miserioremve populorum statum intelligas; ex numorum formositate vel deformitate artium nascentiam, progressum et lapsum colligas; denique ex inscriptionibus magistratuum titulos, illustres viros, ritus, ludos publicos, dies festos Deosque et sexcenta alia, quae ad perfectam historiae cognitionem faciunt, perspicias.

Hisce principiis Eckhel in distribuendis usus est numis anecdotis, quos vel in Italiae Museis adnotaverat, vel in Museo Viennensi Caesareo a Jamerai Duval, Fröhlich et Khell, antecessoribus suis, nondum editos deprehenderat, atque secundum systema suum in classes redactos et ea, qua solebat, praecisione diligentiaque descriptos, operi suo inseruit.

Quod opus divisum est in partes duas, quarum prior praeter praefationem, qua numismatica auctor sua refert itinera, descriptionem numo-

rum anecdotorum, i. e. vel ineditorum vel perperam explicatorum ex omnibus Europae antiquae terris complectitur. Altera pars numos Asiae et Africae, praeterea omnes, qui dubii aut incerti sunt, continet. In hoc opere tamen Eckhel perpaucos tantum numos veterum Romanorum Consulares et Imperatorios descripsit, utpote quorum maxima pars jam aliunde satis cognita esset. Rei illustrandae causa in fine XVII tabulas aeri incisas adjecit, quae multitudinem numorum adcuratissime delineatorum repraesentant, et eo ipso genere meriti, quod in libris numismaticis haud raro desideratur, operis praestantiam magnopere augent.

Auctor noster, cum, hoc sublimioris ingenii et doctrinae monumento exacto, famam nominis sui in republica literaria jam summe extulisset, paullo post speciosius adhuc systematis sui exemplum exhibuit in edito Catalogo Musei Caesarei Viennensis a), quod non tantum ad instar Musei Florentini ordinaverat, sed et permagnis numorum thesauris locupletaverat. Totus enim officiis muneris sui addictus nullam praetermiserat occasionem Musei novis numis vel coëmtis vel permutatis ampliandi. Quo facto et numos ab Ilgnero collectos, et numos Imperatorum argenteos a comite Ariosti congestos adquisiverat. Quae propter ampla Musei Caesarei Vindobonensis incrementa, cum jam veteres indices a Fröhlich et Khell conscripti non sufficerent, Eckhel novum hunc Catalogum condendum suscepit, qui a primordio solum quidem in usum Musei destinatus, postea vero, urgente necessitate typis mandatus, et, sicuti praecedens auctoris nostri opus, Augustae Imperatrici Mariae Theresiae dicatus, publico exstitit documento, quantus numorum Augustae liberalitate accrevisset thesaurus, quantaque esset Caesarei Viennensis Musei opulentia. Itaque Eckhel jure asseruit, nullum Europae Museum conferri posse Vindobonensi Caesareo, nisi forte Parisinum, quod immensis opibus tantum inclaruerit, ut spes vix supersit, quaecumque aetate aut quibuscumque sumptibus ejus posse aequiparari praestantiam. Eckhel catalogo suo VIII

a) Catalogus Musei Caesarei Vindobonensis numorum veterum, distributus in partes II. quarum prior monetam urbium, populorum, regum, altera Romanorum complectitur. Vindobonae 1779. Tomi II. in folio.

tabulas addidit, repraesentantes eos vel ineditos vel male explicatos numos, quos inter anecdotos nondum descripserat. In praefatione hujus operis crimina a celeberrimo Pellerino sibi objecta diluenda putavit; qui egregius rei numariae scriptor in praefatione Voluminis VII. et VIII., nec non in Additamentis ad Volumen IX. operis sui paullo acerbius conquestus erat, quod Eckhel noster, invidia ductus, complures ejus errores iniquo animo retexisse, vel omnino falsos ei imputasse videretur. Eckhel, cujus animus ab invidia semper longe alienus, id quod dignitati suae deberi videbat, pro humanitate sua mite respondit: rei numariae scientiam tot ac tantas involvere difficultates, ut doctissimi et celeberrimi quique homines in aliquot errores delabi possint, quin existimatio de solida et vasta eorum eruditione ullum exinde detrimentum patiatur. Nam fieri, ut, in explicandis numis veteribus, alius alio praestantiori exemplari utatur, adeoque rem melius tangat. Quoad errores autem, quos Pellerinus falso sibi imputatos asseruerat, Eckhel criticam suam argumentis luculentissimis firmavit: caeterum justas Pellerino laudes attribuit. In fine hujus catalogi notitiam historicam de Museo Caesareo Vindobonensi adseruit.

Ab An. 1779 usque ad An. 1786, nullum opus Eckhelianum in lucem prodiit. Quo temporis spatio interjecto Eckhel novam syllogen edidit numorum veterum anecdotorum [a]), quos interea in thesauro Caesareo repertos in classes systematis sui redegerat. Haec sylloge X tabulis aeneis aucta est. Caeterum continuationem non habuit.

Eodem tempore auctor noster et monographiam numismaticam [b]) publicavit, qua copiosiorem systematis sui usum ostendit. Materia hujus monographiae est moneta Antiochiae Syriae, cujus in descriptione auctor noster specimen artis criticae in re numaria exhibuit. In praefatione hujus opusculi primum loquutus est de doctrina numorum, qua condenda tunc occupabatur.

Ante quam opus hujus doctrinae, qua rei numariae scientiam penitus

a) Sylloge Ima numorum anecdotorum thesauri Caesarei. Viennae 1786, in 4to.

b) Descriptio numorum Antiochiae Syriae, sive specimen artis criticae numariae. Viennae 1786.

restauraturus esset, edendum susciperet, An. 1787, libellum [a]) praemittendum putavit, quo elementa rei numariae in usum tyronum ea mente proposuit, ut literarum studiosi, cognita rei gravitate et pulchritudine, ad studium numismaticum invitarentur. Itaque in hoc libello elementari summam rei numariae breviter exposuit et VI tabulis adjectis numos notatu dignissimos repraesentavit.

Auctor noster, quamquam studio numorum prae caeteris occupatus, tamen in omnibus partibus Archaeologiae aequaliter versatus fuit. Praeterea amplitudinem eruditionis acumine judicii et ingenii elegantia aequavit. Cujus rei exemplum dedit in expositione sua gemmarum Musci Caesarei Viennensis, quarum praestantissima exemplaria in hoc opere magnifico descripsit [b]).

Hoc quidem Museum, a quo tempore Eckhel ejus custos exsisteret, gemmarum thesauris, et a duce Lotharingiae et olim in castro Ambrasiensi provinciae Tyrolis collectis, ditatum fuerat; verum auctor noster in opere suo non omnem Musci copiam, sed eas praecipue gemmas illustrandas putavit, quae vel magnitudine sua vel objecto excellerent. Explicatio auctoris nostri exemplo proponi potest omnibus, quicumque hujus generis laboribus occupantur. Non enim imitatus est illos Archaeologiae scriptores, qui, dum omnia explicare, omnia ad mythologiam historiamve referre conantur, pulchritudinem artis negligunt; neque hos est sequutus, qui, unice occupati pulchritudine artis, cuncta posthabent, quae ad mythologiam historiamve illustrandam facere valeant: sed mediam viam inter prolixitatem Begeri et Gravellci siccitatem ingressus est. Descriptiones ejus breves et succinctae, perspicuae et adaequatae; nihilominus tamen plenae sunt ingeniosarum observationum, et idearum novarum, quae non nisi ab homine summae eruditionis et acerrimi judicii, quique omnes partes Archaeologiae ex asse teneret, proficisci poterant.

Prodiit hoc opus Gallico idiomate conscriptum, qua in re auctor no-

---

a) Kurzgefasste Anfangsgründe zur alten Numismatik. Wien 1787, in 8vo.

b) Choix de pierres gravées, du cabinet impérial des antiques, représentées en XL planches. A Vienne en Autriche, 1788 in folio.

ster consiliis liberi Baronis de Locella, amici sui, cujus infra mentio facienda erit, usus est.

Tandem ab An. 1792 usque ad An. 1798, in lucem edita est octo voluminibus comprehensa Doctrina numorum a), qua condenda auctor noster, ut supra retulimus, jam pluribus abhinc annis occupatus fuerat. In numis anecdotis, porro in sylloge et in catalogo edito Eckhel systema suum quidem jam exhibuerat, ast nondum omnem rem numariam ad hoc systema redegerat; quod opus ingentis fuit laboris. Complures quidem Archaeologi antea jam de condenda historia generali numorum cogitaverant, sed rei difficultate absterriti fere a suis consiliis destiterant. Rasche solus rem ad finem perduxit; verum ejus opus, infatigabilis patientiae magis, quam solertioris industriae monumentum, formam lexici habet, adeoque nihil confert ad praecepta scientiae numismaticae statuenda; praeterea erroribus et triciis refertum est.

Cum philosophica indoles eadem ratione procedat, cuicumque scientiae adhibeatur, Eckhel noster eodem modo, quo Linneus systema naturae, condidit generale suum numorum systema, cujus analysim superius jam exposuimus. Nempe in capite operis singulariumque classium praemisit propositiones universales, quae regulas principales, nomenclaturam, determinationem characterum primariorum, literaturam et criticam scientiae numismaticae complectuntur, ac quodammodo philosophia numismatica appellari atque philosophiae botanicae Linnei comparari possunt.

Eckhel in systema suum non universos numos, quotquot eorum noti sint, sed eos tantum, qui notari mereantur, recepit. Simul indicem operum adjecit, in quibus singuli numi optime repraesentati et descripti reperiuntur; ipsis vero descriptionibus suis haud raro uberiorem explicationem aduexuit, vel geographiae et chronologiae, vel mythologiae historiaeque, literis et artibus nova lumina adferentem. Unumquodque octo doctrinae suae voluminum indicibus amplis et adcuratissimis instruxit, quarum ope investigatio materiarum magnopere facilitatur.

a) Doctrina numorum veterum. Vindobonae 1792—1798. Volum. VIII. in 4to.

Ita Eckhel noster de re numaria unus omnium optime meritus est, ut qui exactissimas quasque et certissimas notiones in unum corpus doctrinae redigere, et omnem scientiam numismaticam methodo philosophicae subjicere instituit. Ad quod opus perficiendum certe plurima eaque rarissima requirebantur ingenii praesidia, scilicet cognitiones in quocumque genere eruditionis fere immensae, studium numorum funditus exhaustum, judicium sanum, praecisio idearum maxima, animus immunis a praeoccupatis opinionibus, vis ratiocinii praepollens et diligentia veri, styli denique perspicuitas summa. Quarum virtutum nulla defuit Archaeologo nostro. Methodus sua adeo probata fuit doctae Europae, ut et cunctis operibus, quae de re numaria publicarentur, et singulis Museis ordinandis basin praeberet, quam hodiedum praebet, semperque praebitura est. Quin systemati botanico Linnei in eo praevalet, quod nullis innititur characteribus secundariis adeoque nulli mutationi unquam obnoxia est, nisi quoad singulos numos, quorum unus alterve forte minus rite explicatus fuerit. Ergo methodus Eckheliana quoad singulos numos semper quidem perfectionis patiens erit, sed constanter eadem manebit cum in basi, tum in forma.

Jam facile intelligitur, quantos scientiae thesauros complexus fuerit animus viri, qui tantum opus perficere valuerit. Hinc etiam oraculi instar fuit, quod consulerent omnes, quicumque aliquam difficultatem in re numaria proponendam solvendamve haberent.

Quae hucusque dicta sunt, sufficient, ut Eckhelii qua viri docti merita in republica literaria cognoscantur. Superest, ut pauca addamus, quibus palam fiat, quanta fuerit in homine morum amabilitas. Pulchrum est, quem propter ingenii magnitudinem admireris, eundem dignum exsistere, quem ames et magni aestimes.

Eckhel animi nobilitate non minus quam simplicitate et sinceritate sua excelluit. Sententiam suam non nisi diutina consideratione maturatam protulit, et cum moderamine enuntiavit. Errores, si quos incurrisset, modestus agnovit docilisque emendavit. In rebus ambiguis dubitare maluit quam paradoxa prosequi. Nihil nisi verum requisivit. In amicitia jungenda non promptus, ast firmus et constans fuit. Patriae amantissimus et addictissimus.

Quanta animi generositate et abstinentia fuerit, multa referri possent exempla; sed hoc unum sufficiet, ut cognoscatur, qualis hic vir fuerit. Ios. Heyrenbach ejusdem olim, cujus Eckhel, S. I. presbyter, in universitate Viennensi publicas praelectiones ex doctrina diplomatica habere instituerat, quas aliquanto tempore gratuitas continuavit, quia cathedra hujus doctrinae nondum erat fundata. Eckhel certior factus, viro docto propter indigentiam ab his praelectionibus, quae studiosae juventuti acque necessariae ac utiles viderentur, discedendum fore, ipsum commovit, ut dimidio salarii sui accepto doctoris officium in publicam utilitatem continuaret. Heyrenbach hoc generosissimi amici beneficio adjutus usque ad mortem literis et patriae profuit, nec ejus morte quisquam magis adflictus visus, quam idem ille, qui vivum sumptibus suis sustentaverat.

Vir tantis virtutibus praeditus, totque meritis insignis morbo inflammatorio correptus est 16. Maji An. 1798, in domo liberi Baronis de Locella, celebris graecarum literarum cultoris, ad quem visendum se contulerat. Ubi valetudo ejus repente in tantum periculum incidit, ut domum suam revehi nequiret. Iam postero die inter amplexus amici carissimi ex vita decessit, annum agens sexagesimum sextum.

Ejus obitum viri literati per omnem Europam luxerunt. Folia publica hanc gravissimam literarum jacturam non tacuerunt. Illustrissimus Heyne, qui Winkelmanni memoriam in Germania panegyrico eloquentiae pleno honestaverat, et nostro Archaeologo justa persolvenda suscepit, nec apud exteras gentes defuerunt viri docti, probique literarum aestimatores, qui publice profiterentur, quantopere Eckhel noster de republica literaria promeritus fuisset. Cujus rei documentum haec ipsa notitia literaria est, quam, a Millino, Parisiis in societate philomathica olim praelectam ex idiomate Gallico latine reddere et hisce Additamentis praefigere operae pretium visum est.

Vindobonae Calendis Augusti 1826

ADDENDA.

ADDENDA

AD

VOLVMEN PRIMVM.

Pag. XXV.

De admixto monetae aureae cupro vide testimonia ex Pachymero apud Gibbon cap. 62 Tomo XII. p. 430.

Pag. XXIX. col. 1. post lin. 14.

Varium hunc aeris modum cum plerique hactenus crederent apud veteres fuisse arbitrarium, neque propterea auctum, imminutumve numi practium, ad quemcumque modum numus aeneus pertineret, fuit nuper cl. Pinkertonus, qui varium monetae aeneae pretium pro varia ejus indole, ac pretio intrinseco adsignavit. Ait, instituto adcurato examine inde ab Augusto et deinceps, numos omnes I. formae compertos sibi esse constare ex aere flavo, seu orichalco, et eorum ne unum quidem ex cupro, seu aere Cyprio. Grandiores ex iis, quos mediae formae appellamus, hos quoque esse ex aere flavo. At vero, qui his sunt proximi, suntque asses, aut mediam unciam adpendunt, esse ex cupro. Jam vero, prosequitur, aes flavum (*brass*, Gallis *laiton*, nobis *Messing*), a veteribus multo fuisse majoris aestimatum, quam cuprum, et quidem pretio altero tanto. Unde necessario consequi, pro eadem argenti portione minus aeris monetarii flavi, quam Cyprii fuisse repensum. Atqui et mirum sibi videri, rei numismaticae scriptores utrumque hunc modum passim neglexisse. In causa fuisse existimat, seu quod causa inhaerentis aeruginis utrumque temere permiscuere, seu quod hac nostra aetate aes flavum non multum Cyprio, pretio, et valore, praestat. Haec vir eruditus. (Essay on medals Vol. I. p. 108 seq.) — Operae pretium, in hujus veritatem judicii inquirere. Discrimen, quod is in numis aeris flavi, Cypriique, et pro varia quidem eorum magnitudine se reperisse adfirmat, vereor, ut jure possit praedicari. Docuit me exactor officinae monetariae, quae est apud nos Vindobonae, a me consultus, et ad explorandos numos musei Caesarei arcessitus, nullum ex iis, quos ei copiosos exhibueram, cupro puro constare, et ne quidem eos moduli minoris, quos Pinkertonus ex aere Cyprio flatos adfirmat, ne-

que in utrisque apparere certam quandam metalli differentiam, mixtione, ut videri possit, in omnibus fortuita. Sane in iis quoque, qui pondere, volumine, typis sunt simillimi, hoc unum observari discrimen, quod alii plus, alii minus cupri continent, et forte vix exstat numus vetus, qui puro sit cupro, omnibus aliqua saltem materiae heterogeneae admixtione adulteratis, neque istud in romana solum moneta, sed Graeca quoque. Percurre numos urbium Maesiae Thraciaeque, Phrygiae, Syriae, Aegypti etc. Ex quo jure licet arguere, discrimen valoris esse in numis iis non potuisse, in quibus tam vaga fuit ac fluctuans metallorum eos constituentium distributio. Aes flavum in majore fuisse apud veteres pretio, quam cuprum, et quidem, ut confidenter adserit, duplo, quo auctore acceperit, ignoro. Si verum fuit orichalcum, quoniam veteres de hoc metallo aeque nobis incondita tradidere, quam de carbunculo suo, et gemmarum virtute, ejus pretium multo auctius potuit constituere; nam et ipse cl. Procopium citat (Pag. 108), quo teste illud valore fere cum argento aequiparatur. Sin cuprum ordinarium diversa mixtione temperatum, cujus naturae est omne aes flavum, tanti pretii tamque rarum esse non potuit vel propterea, quia illud vel tenuissimae omnium regionum urbes monetae suae materiam esse voluerunt.

Pag. XXXII. col. 2. lin. 12. seq.
Dele hic dicta de Faliscis.

Pag. XXXVIII. col. 1. lin. 16.
Lege ad hanc causam praefationem Romei de l'Isle, ac praecipue testimonium Barthelemyi ibid. pag. XXV. in nota.

Pag. LII.

Vide nonnulla observata ad Caput XI. in Encyclopédie méthodique des Antiquités sub *Coin.*

Pag. LXXVII.

Etiam in Neronis moneta exstant numi acnei, qui has notas suppressere.

Pag. LXXXI. col. 2. lin. 8.
Deleatur Elidis.

Pag. LXXXVII. col. 1. lin. 3. post: judicia refutata adde:

Exstat tamen locus singularis, qui huc pertinet, apud Zonaram (L. XIV. c. 22). Narrat is de Iustiniano Rhinotmeto: *τας προς τους Αραβας συνθηκας παρελυσεν, ἀιτιαν ἐιληφως, ὁτι ςαλεν το του ἐτησιου φορου χαραγμα οὐ Ῥωμαϊκον ἐιχε σφραγισμα, ἀλλα νεον Αραβιον. Ουδε γαρ ἐξην ἐν χρυσῳ νομισματι χαρακτηρα ἐντυπουσθαι ἢ τον του βασιλεως Ῥωμαιων, foedus cum Arabibus rupit, causam praetexens, quod missa sibi annui tributi moneta typum non haberet Romanum, sed novum Arabicum. Neque enim licuit monetae aureae aliam imprimere notam, quam imperatoris Romani.* Ex hoc testimonio, quod Bimardi industriam fugit, eruimus, ea aetate, qua magis adhuc validae erant, imperatorum Orientis vires, et vicinis populis formidatae, exstitisse aliquam legem, quae iis monetae aureae, nisi imperatoriae usum interdiceret, aut etiam jus imprimendae alterius notae praeterquam principis Romani, eamque jam infirmis Romanorum rebus adhuc

valuisse, seu obtemperatum esset, seu non, inde licet conjicere, quod illa infracta ansam dedit Iustiniano rumpendi foederis, et belli inferendi; Licuisse adeo Romanis, quas libuit, leges ferre, at exteris quoque nationibus, iis morem gerere, aut, eum tutum fuit, aspernari. Sed haec tum tantum vera erunt putanda, cum adstruere Zonarae dictis fidem volemus.

P. LXXXIX. col. 1. *lin.* 17.

Verba: Ipse Pellerinius ------ Bacotiae. Expungantur.

P. XCII. col. 2. *lin.* 11.

Pro *Faliscorum Etruriae* lege: *Elidis.*

P. XCIII. col. 2. *post lin.* 25.

Cl. Pinkertonus mirabilem sane causam ingerit, cur saepe in numorum Graecorum antica compareat inscriptio latina, in aversa Graeca. Ait (Essay on med. T. I. p. 212), magistratus Graecos, cum statim imperatoris R. imaginem praesto non haberent, matricem monetariam Roma arcessivisse. Missam eam, ut par erat, continuisse epigraphen Latinam. Hanc ipsam deinde, ut parceretur sumptibus, ad monetam suam adhibitam, parte aversa ab artifice Graeco elaborata. Et confirmari istud, quod nulli aut pauci occurrant numi exteri, in quorum antica esset epigraphe Graeca, in aversa Latina. Haec a viro erudito prodita ab ipsis numis facile refelluntur. Exstant numi Philippopoleos Thraciae: IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XIIII. CENS. PER. P. P. in aversa: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ex mentione consulatus XIV. certum est, eos signatos fuisse intra annos V. C. 841, 842, qui respondent annis imperantis Domitiani VII. et VIII. An ergo ipsis annis VII. imaginem principis sui nancisci non poterant Philippopolitae? Quid quod Romae jam anno V. C. 823 cum Domitiani imagine cusi sunt numi, et per omnes provincias sparsi; satis ergo inde ab annis fere XX. cognita. Exstant numi Agrippae II. Iudaei, in quorum antica: IM. CA. D. VESP. F. DOM. AV. GER. COS. XII. in aversa: ΕΠΙ. ΒΑ. ΑΓΡΙ. ΕΤ. Κϛ. S. C. Praeterquam quod ad hos numos idem valet, quod modo de Philippopolitis dixeram, observandum etiam, si matrix anticae fuisset in urbe confecta, monetarium illi inserturum fuisse inscriptionem, quae in moneta Romana valuit. At, percurre eam totam, et talem non reperies. Idem me sponsore experieris, si alios hujus generis numos, ac praecipue Antiochenos cum moneta R. contuleris. Huc accedit, quod in his quoque facile fabricam a Romana diversam discreveris. Confer iterum cumprimis Antiochenos. Ac quod praecipue rem evincit, sunt numi Othonis ejusdem Antiochiae, in quibus inscriptio capitis est Latina, at imperatoris lineamenta, et cultus capitis tam a moneta urbica aliena, ut facile appareat, eos numos Antiochiae cusos antea, quam ibi de vera ejus imagine ex moneta R. constaret, quo de argumento jam egi in numis ejus Augusti. Quae ergo causa fuit, cur numos hos bilingues ferirent Graeci? Ego in hoc instituto unum video valuisse arbitrium, quod maxime apparet ex numis Antiochiae, in quibus nulla certa lege capitis epigraphe jam Graeca est, jam Latina. In numis aliis Polemonis I. Ponti regis legas: IMP. CAESAR. AVG., in aliis ΚΑΙΣΑΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. (Vol.

II. p. 369.) In numis aliis Agrippae II. habes IMP. CA. D. VESP. F. DOM. AVG. etc., in aliis: ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC. KAICAR. CЄBAC. etsi utrique codem anno Kϛ signati sunt. (Vol. III. p. 494, 495.) Generatim observare licuit, in numis his bilinguibus, quidquid ad imperium Romanum pertinet, scribi Latine, quidquid autem ad ipsas urbes, aut cum his proprius connectitur, Graece. Sic in notis tetradrachmis Macedonum antica habes ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, aversa ASILLAS. Q., nempe qui fuit magistratus Romanus. In cistophoris v. c. C. PVLCHER. PROCOS. et infra ΜΗΝΟΔΩΡΟC, nimirum ille magistratus Romanus, hic urbis suae. In numo Agrippae II. partis anticae epigraphe est. IMP. CA. D. VESP. F. DOM. etc. aversae: SALVTI. AVGVST. S. C. ΕΠΙ. ΒΑ. ΑΓΡΙ. ΕΤ. Kϛ. Scilicet caput anticae, votaque Salus, et S. C. ad Domitianum, senatumque R. pertinent, at rex Agrippa, et addita aera propius ad urbem Graecam, quae in Agrippae ditione posita hunc numum percussit. In numis Tyri legitur Latine COL. SEPT. TYRVS, nimirum quia Romanorum colonia fuit, sed deinde Graece: ΔΕΙΔΩΝ — ΑΜΒΡΟCΙЄ. ΠЄΤΡЄ — ΩΚЄΑΝ. etc., quia haec omnia nullum habent ad Romanos respectum, sed ad antiquitates urbis suae. Haec ergo exempla, et quae multo plura possent adferri, hujus instituti caussam affatim explicant.

P. XCIX. col. 1. l. 29.

Pro *Faliscorum Etruriae* lege: *Elidis.*

P. C.

Addi potest Priscianus (ap. Putsch. p. 560) H literam non esse, ostendimus, sed notam aspirationis, quam Graecorum antiquissimi similiter, ut Latini, in versu scribebant, nunc autem diviserunt, et dexteram ejus partem supra literam ponentes *psilen* notam habent, quam Remnius Palaemon *exilem* vocat, Grillius vero ad Virgilium de accentibus scribens *lenem* nominat; sinistram autem contrariae illi aspirationis *dasian*, quam Grillius *flatilem* vocat.

P. CLII. col. 2. lin. 12 post Fabricii: ut et Barthelemyus, qui ex eo numum Licin. Gallienae vulgavit (Mem. B. L. T. XXVI. p. 555.), quem dedimus Vol. VII. p. 411.

P. 69. col. 2. post lin. 2.

Caput juvenile virile galeatum, juxta ΑΓΑ. Ӿ MACCA. Aquila stans. AE. III.

Praeclarum hunc numulum ill. Augustus L. B. Seckendorf ex museo suo petenti mihi Dresda inspiciendum misit. Est is plane illaesus. Inscriptum MACCA primo obtutu Massiliam invitat. Verum dubitare facit numus simillimus alter, quem vulgavit Pellerinius (Rec. I. pl. V. n. 1.), et Gallicum quidem etiam agnovit, sed in cujus antica juxta caput legitur ΛΙΗΟ. VI., in aversa ΟΥΑCΙΑ, quae inscriptiones cum illis, quas habet numus praesens, nihil adfine. Interim donec certiora doceamur, potest in moneta Massiliensi stationem obtinere. (Conf. Sestini Class. gen. P. II. col. 1. sub *Agatha*, et Descriptio. pag. 3, et Martini Sylloge II. p. 155.)

P. 71. col. 2. lin. 23.

Numos alios incertae hujus coloniae vide a me descriptos in Vol. V. inter numos gentis Paquiae.

P. 80.

Iejunum, Fateor, hoc loco monetae Britannicae veteris catalogum dederam, atque hunc etiam tanto magis aspernandum, quia ne ipsi etiam illi tres, quos solos dederam, certam sibi possunt patriam vindicare Britanniam. Ussit ea res eruditum quempiam Anglum, qui vulgatam hanc a me veteris gazae Britannicae penuriam suae opprobrium gentis arbitratus sequentem ad me, dissimultato tamen suo nomine, epistolam dedit, quam, Latine scriptam, ut acceperam, integram, nullo vel apice aut addito, aut dempto, aut immutato hic cum lectore communicatam volo.

Vir doctissime!

»Tibi ignotus, et ergo ἀνώνυμος, sed amator famae tuae, quasdam observatiunculas in opus tuum egregium, cui titulus: Doctrina numorum etc. tibi submitto. Distantia loci te litteraturae nostrae Anglicanae inexpertem reddidit, nec unus oculus omnia videre potest. Hinc de numis Britannicis judicium tuum eruditis nostris valde displicuit, presertim cum totus liber tuus inscientiam (si fas sit) tuam scriptorum nostrorum de re numismatica demonstrat. Haud equidem ignoro, censuram a te latam esse eandem viri docti Ioannis Pinkerton Scoti in opere suo, cui titulus: An Essay on Medals p. 295 seqq. Vol. I. nuperrimae editionis 1789 8vo, sed in hoc judicio Anglis nostris errare visus est. Et mihi condonabis, si obiter hunc librum tibi commendo, ut nobis illustrem pluribus editionibus, et a doctis nostris, et a cl. Barthelemio laudatum. Ibi notitiam absolutam praesentis conditionis rei nostrae numismaticae reperias, et plurima nova excogitata antea scriptoribus ignota, uti si exemplum ponere licet, numos imperatorios magni aeris, asses vulgo dictos, sestertios esse evincit. Sed haec obiter.«

»Tibi, vir erudite, maxime commendo libros nostros nuperos de re numismatica comparare, quod facile, si cl. bibliopolae Edwards in vico Pallmall Londini, cui cum Vindobona commercium, et a quo librum tuum emi, mandata deferas. Haec epistola solummodo spectat judicium tuum de numis Britonum; nam et certum est, plures hic repertos, fabrica et typis a Gallicis prorsus abhorrere, numus Cunobelini regis extare plurimos, et aliquot in Pinkertonii opere (inter plura alia numismata Persica, Graeca, Romana, primum ex collectione Hunteriana exsculpta) extare indubiae notae. Sunt et numi Britonum ex cupro et stanno, cui similes Gallici nequaquam sunt reperti. Vale, vir erudite, et literas ornare perge. Dabam Londini mense Ianuario 1794.«

Ergo vir eruditus, quisquis is est, meam *inscientiam* scriptorum de re numismatica Britanicorum in crimen vocat, cujus me onus minus premit propterea, quoniam ei ferendo humeros quoque suos supponunt Vaillantius, Harduinus, Froelichius, Pellerinius etc., quin et Haymius, Wisius et auctor musei Pembrockiani, qui in ipsa Britannia, et aetate nostrae vicina scripsere, qui omnes in suis urbium, regumque, catalogis nihil Britannicum commemoraverunt, quod a me fuisset praetermissum. Quid quod et humeros suos commodat cl. Combius, qui nuperus praeco musei Hunteriani, quo illustrius Britannia non habet, unicum Ve-

rulamii numum reperit, quem patriae suae tribueret, atque hunc quoque me judice dubium, neque tamen a me omissum. Verum ad nuperas gentis suae lucubrationes provocat anonymus noster, et Pinkertonum mihi commendat, in cujus ait opere *notitiam absolutam praesentis conditionis rei Britannicae numismaticae reperiri.* Quo tempore meum de hac numorum classe judicium typis mandari caepit, indicatum Pinkertoni opus mihi plane ignotum adhuc fuit. Illud cum nonnisi anno proxime elapso (1795) ad me perlatum esset, nihil habui antiquius, quam ut anonymo meo morem gererem. Et legi cupide omnia, quae is vir eruditus in hac causa scripserat, quorum summa haec est (Vol. I. p. 295): jam Iulii Caesaris aetate hoc ipso teste Britannos numis aeneis usos, atque id genus numos rudi opere, et admixta magna stanni portione saepe reperiri in Anglia. Fuisse in Britannia imperante Augusto Cunobelinum Trinobantum regem, cujus forte erant numi frequentes Cunobelini nomine inscripti, esse enim nonnullos, qui Gallicam eos monetam putant. Unum alterumve offerre epigraphen VER., ex aliquorum judicio Verulamii oppidi. Idem vir eruditus eo loco, quo regum Britanniae ex numis cognitorum catalogum instruit (Vol. II. p. 254), recenset Cunobelinum, cui addit quidem Cassibelanum, et Boadiceam, sed fide dubia. In catalogo numorum urbium non memorat, nisi Camalodunum, et Verulamium. Denique ait alibi (Vol. I. p. 294), numos inscriptos VODISIO — CISIAMBOS etc., quos plerique alii Gallicos putant, a nonnullis Britanniae antiquariis patriae suae numos putari, verum unumquemque judicem incorruptum facile confessurum, Britanniam vix sextam similis monetae partem vindicare sibi posse. Deesse in hunc diem opus, quod utriusque monetae verum discrimen doceret.

Habes hic, lector, totum id, quod de patriae suae moneta judicavit Pinkertonus, ex quo facile intelliges ipse, meum, ac eruditi ejus viri de his numis judicium unum fere idemque esse. Sed id ipsum est, quod in Pinkertono improbavit anonymus, ut vidimus in proposita ejus epistola. At quis non magnopere miretur insolentem ejus disputandi, argumentandique modum? Moleste primum fert, *censuram a me latam esse candem viri docti Pinkertoni*, praecipit deinde, praeclarum ejus opus ut consulam, ex quo *notitiam absolutam praesentis conditionis rei Britannorum numismaticae* edocebor. Urget bonus anonymus, jubetque me comparare libros Anglorum *nuperos* de re numismatica. Equidem in beneficii loco putassem, si certiorem me fecisset, qui sint hi libri *nuperi*, qui eorum auctores, quae inscriptio, quod meritum, quae eruditorum existimatio. Nimirum vetus haec est consuetudo, qua eruditi distantes studiorum suorum socios edocent, quid apud se suorum ingenia in lucem provexerint. Non sic ille, sed dissimulato suo arbitrium omne librario Eduardo permittit, qui a me compellatus non cessabit ad me mittere ut optima in hoc argumento, sic et pessima quaeque. Atqui et posterioris hujus generis monstra nasci in solo Britannico, educarique, dubitari nequit, si verum est, quod nuper candide professus est Pinkertonus (Vol. I. p. 38): *cur antiquist exceed in visions and monsense.*

Sed misso hoc anonymi mei fastidio istud deinceps agam, ut inquiram, utrum existant numi veteres, quos Britannia jure possit suos putare, et si qui sunt tales crediti, utrum sint ea indole, ut etiam eorum qui nullo adfectu in verum inquirunt, possint fidem promereri. Qua in causa sic versabor, ut magis judicium Anglorum, quam meum ipsius secutus esse videar.

CVNOBELINVS REX.

Ejus regis scriptores plures meminere. Narrat Suetonius (in Calig. c. 44). Caligulae expeditione Germanica occupato occurrisse Adminium Cinobellini Britannorum regis filium cum exigua suorum manu, quem pulsum a patre in fidem recepit universa tradita insula. Idem factum narrat Orosius. (Hist. L. VII. c. 5.) Cynobellinum memorat etiam Dio una cum filiis Cataratico, et Togodumno, ejusque regiam Camalodunum, subinde coloniam, de qua mox infra. (L. LX. §. 20, 21.)

Numi:

CVNO. *Capita duo imberbia in Iani morem.* ✕ CAMV. *Ursus, pone arbor.* AE. (Camden Britannia.)

CVNOBILIN. *Caput virile imberbe.* ✕ TASCIO. *Mulier sedens d. . . . .* AE. (Ibid.)

CVNO. *Equus currens.* ✕ CAMV. *Spica.* AV. (Ibid.)

CVNOBILINE. *Caput juvenile nudum.* ✕ *Equus saliens, supra quem lunula.* AR. (Ibid.)

TASCNOVANE. *Protome virilis nuda.* ✕ CVNOBE. *Apollo sedens lyra canit.* AR. (Ibid.)

CVNO. *Inscriptum tabellae, omnia intra laur.* ✕ TASCT. *Pegasus volans.* AR. (Ibid.)

CAMV. *Caput virile arrectis crinibus.* ✕ CVNO. *Victoria sedens d. protenta.* AR. (Ibid.)

CVNOBELINE. *Caput muliebre galeatum.* ✕ TASCHOVANTI. *Aper, prae quo tres globuli.* AR. (Ibid.)

TASCVANTI. *Caput muliebre.* ✕ CVNOBELI. *Apollo sedens lyra canit.* AR. (Ibid.)

CVNO. *Caput muliebre.* ✕ TASCIO. *Sphinx sedens.* AR. (Ibid. et Pinkerton. tab. 2.)

CVNOBELINI. *Caput imberbe laureatum.* ✕ TASCIOVA. *Centaurus cornu inflans.* AE. (Pinkerton, ibid.)

Horum Cunobelini numorum indicium mihi fecit ex Camdeni Britannia Franciscus Wise, sed tam obiter, ut illo ad propositum meum uti non possem. (Mus. Bodl. p. 226. col. 2.) At cum indicatum illud opus in bibliothecis Vindobonensibus non reperirem, dedi operam, ut ex ipsa Britannia arcesseretur. Sed factum tergiversando, ut nonnisi ineunte anno proxime elapso 1795 ad me perveniret. Operis inscriptio est: *Britannia, or a chorographical description of great Britain and Ireland by William Camden. The second edition. London 1722. Vol. II. in Fol.* Editio prima Latine scripta jam prodiit anno 1607. Atque huic praeconi numos debeo fere omnes, quos coram stiti.

Teste laudato Wisio numi hi omnes ab eruditis Britannis huic Cunobelino tribuuntur, et fuit nupera Pinkertoni sen-

tentia, ex numis omnibus, qui ad Britanniae reges referri solent, hos esse unicos, de quibus istud certa fide adfirmari possit. (Essay Vol. II. p. 255.) Tamen video, non omnibus istud fuisse aeque persuasum. Plures similes auctor musei Pembrochiani congessit in tabulam 94 Partis secundae, sed numos esse Celticos dixit, et quod magis mirum, fluctuant ipsi Wisius et Pinkertonus, qui esse eos Cunobelini sui antea diserte docuere. *Quidni autem*, inquit ille (l. c.), *mutatis vicibus CAMV sit nomen viri, CVNO populi aut urbis?* ac denique variis distractus sententiis his verbis orationem claudit: *in re tam incerta quisque per me suo jure utatur.* Alter Pinkertonus agens de Cunobelino (Vol. I. p. 296) addit: *cujus forte* (perhaps) *sunt numi, quos justo numero habemus*, ac paullo infra: *Hi Cunobelini numi forte unici sunt, qui esse Britannici videri possint*, (apparently British). Ejus *videri* causam in nota subjecta explicatam proponit, quia in his numis et imagines, et volumen, et apparens aetas ita variant, ut sint qui existiment, nomen illud esse cujuspiam numinis Gallici, aut herois, non Cunobelini nostri. CAMV. et VER, quae illis inscripta sunt, esse posse nomina oppidorum, aut hominum Gallicorum. Quod ad nomen TASCIA, quod in iis perfrequens est, attinet, illud saepe occurrere in numis, qui absque dubio sunt Gallici. Ex quo apparet, ne ipsis quidem Anglis satis esse exploratum, utrum numi similes majore numero intra fines suos reperiantur; nam si istud esset, possentne haerere dubii, utrum Gallici sint potius, an Britannici? Cl. Sestinus omnes hos numos Cunobelini nomine notatos pro Britannicis Gallicos edixit, sed causas reticuit. (Class. général. P. II. p. 3.)

Typi in his numis, quod barbarorum, fuisse proprium alibi diximus, capti sunt ex moneta Graecorum, et Romanorum, nullo sane ad certiores de his conjecturas subsidio.

De inscriptis nominibus aliis nonnulla infra monebimus.

CAMALODVNVM.

In Trinobantibus, serius auctore Tacito deducta a Claudio colonia, et prima quidem Romanorum in Britannia. Vide Cellarium.

TI. CLAVD. CAES. AVG. GER. P. M. TR. P. XII. IMP. XIIX. *Caput Claudii nudum.* ✠ COL. CAMALODON. AVG. *Colonus arans.* AE. I. (Camden pag. CXXI. tab. 1. num. 2.)

Hujus coloniae numum cum capite item Claudii primus dedit Goltzius: COL. CAMALODVN. (in Thes. p. 238). Goltzianae huic merci in sua urbium numismaticarum serie locum dedit Harduinus, sanius negavit Vaillantius in Coloniis, quo in opere Goltzii offucias et ludibria exclusit. Numum, quem ex Camdeno descripsi, diserte adprobat Pinkertonus: (Vol. I. p. 280) etsi eum ipse non vidit; nam recitat ex Speedii Historia Angliae, qui eum haud dubie ex Camdeno hauserit.

Praestabat numum hunc, quem praeter Camdenum ineuntis seculi XVII. scriptorem nemo alius, et ne in ipsa quidem, quod norim, Britannia vidit, in spuriorum numero habere, juvante etiam ad detegendam fallaciam inscriptione TR. P. XII. IMP. XIIX. cum constet, Clau-

dium in tribunatu XII. jam saltem fuisse IMP. XXVII.

* * *

Atque de his Cunobelini, et Camaloduni numis distinctius videbatnr agendum. Reliquos omnino lubet praeterire: v. c. BOOVIKA vel BODVO, creditam Boadiceam reginam ex Tacito cognitam, CAS. Cassivelanum regem a Dione memoratum, LVCCIO, quem Bouterovius putavit esse Lucium, qui regum primus in Britannia Christi fidem professus est, REX. CALLE, apud Camdenum etc. Harum, similiumque inscriptionum plura exempla jam dedi ad calcem commentariorum in numos Gallicos. Conjecturas vero de his fallaces, et saepe absurdas pete ex anctoribus laudatis, Camdeno, et hujus commentatoro Walkero, Bouterovio, Wisio. Sane quae illi ridicula ad explicandum vocabulum TASCIO, TASCVANTI etc. in his numis saepe obvium attulere, aptiora mihi scenae, quam seriis commentariis videbantur. Nisi ergo scriptores *nuperi*, quos mihi tanto hiatu commendat anonymus meus, sanius quid, ac verisimilius dixere, res vetus Britanniae monetaria, tam putanda est obscura, ac sinae nomine, quam nos nostram Germaniae experimur. At quo is pacto tantam nobis spem potest polliceri, cum ipse jam antea edixerit, in Pinkertoni opere perfectam hujus partis notitiam contineri?

P. 85. *col.* 1. *lin.* 5.

Deleatur *Falisci*.

P. 89. *col.* 1. *lin.* 22.

Omittenda, quae dicuntur de *Faleria*.

P. 90.

Numi huic Faleriae tributi sunt Elidis. V. hujus numos.

Applica huc, quae in simili causa, cum diu litigaretnr de sensu vocabuli BIPIΣ, dispntat Haynius in suo: Sammlung antiq. Aufs. 1 Stück. S. 64. Item perversum judicium Froelichii, Pellerinii, Barthelemii de numis Selinuntis.

P. 93. *col.* 1. *lin.* 23.

Iosephus Casalius in dissertatione anno proxime elapso Romae vulgata hos numos in iusulam Pitheeusam Cumis oppositam trajicit. Vernm omnes hae sententiae hactenns intra conjecturas consistunt.

P. 93. *col.* 2. *lin.* 7.

Numum hunc jam olim in meis Numis veteribus, et nunc iterum Populoniae largitus sum propter concursnm duarum causarum, primum larvae cum lingna ejecta, deinde globulorum in parto aversa, nimirum ex lege in his studiis recepta, cum numo anepigrapho adsignanda est patria. Pridom noveram, Camariuae quoque numos in una facie exhibere larvam, in altera globulos. Verum illo tempore, qno pagina haec typis expressa fuit, nondum mihi cognitus fuit Camarinae numus cum peristasi linguao foras projectao. Nam Princeps Turris Mutiae in Sicilia sua numismatica ejus generis nullum obtulit, sed serins binos in suo Auctario I., sed quod opus nonnisi vulgato Doctrinae meae volumine I. ad ne perlatum est, quod fieri solet in tanta regionum distantia. Veram adeo numi hujus patriam una scientia

decidet, qua in regione ejus similes frequentius reperiantur.

P. 96. *col.* 1. *lin.* 4.

In alio: ARIM. *Rana.* AE. III. (Sestini Descript.)

P. 98. *col.* 1. *lin.* 7. *post ignoro.*

Indicatum mihi serius, istud eum profiteri in Dissertatione de re numm. Etruscorum dictis Paralipomenis adjecta; non ergo, ut dixit Lanzius, in ipsis Paralipomenis, neque p. 176, sed 154, nisi forte alia ejus operis editione usus est.

P. 98.

Fugit me, cum haec scriberem, numus Tudertum argenteus, quem cl. Combius ex Hunteriano vulgavit. (Tab. 61. num. XII. *Caput Sileni.* X TVTERE retrograde.) *Aquila stans expansis alis.* Haud dubio numus Amadutianus, quem hoc loco citavi, ejusdem cum Hunteriano est naturae. Serius in simillimum alterum, qui est in museo ill. Com. Vitzai, satis affabre factum incidi, verum is juxta caput Sileni offert globulum, manifestam unciae notam, ac plane geminus est aeneo illi, quem Arigonius in Miscellaneis suis Tab. XI. n. 51. pictum dedit. Is ergo, qui numum hunc volet genuinum putare, comprobet etiam, urbes Italicas aeneae quoque suae monetae unciarum notas impresisse. Neque dubitavero, et Amadutianum, et Hunterianum numum ejusdem esse naturae, etsi adstituti globuli non fiat mentio, qui forte minus conspicuus utriusque eruditi praeconis oculos fugerit.

P. 101. *col.* 2. *post. lin.* 5.

SIGNIA.

Volscorum urbs mediteranea.

Caput Mercurii, prae quo caduceus. X SEIQ. *Capita Sileni et apri in Iani morem conjuncta.* AR. IV. (Mus. Princ. de Waldeck.)

Inquirenti, quam praeclaro huic cimelio patriam, locum deinde natalem constituerem, causa inscriptionis Latinae facile persuasum fuit, aut respiciendam Italiam, aut generatim Romanorum quampiam coloniam. Urbes nonnullas Italicas etiam postea quam in Romanorum potestatem venere, atque has inter colonias quoque stante republica R. propriam habuisse monetam, satis constat. Fuit haec fere tantum aenea, verum comperta quoque argentea, etsi rara admodum. Habemus ex hoc metallo numos insignes Albae Fucentiae, quae in Marsis sita, et Romanorum insuper colonia fuit. Quo ego tutus exemplo non dubitem, numum de quo agimus, adserere signatum Signiae, quae fuit pervetus Volscorum urbs et jam a Tarquinio Superbo deducta colonia. Scriptum SEIG*nia* pro SIG*nia* non repugnat perpensis iis, quae Vol. V. p. 75 de I ἀρχαϊκῶς in EI mutato observavimus. Permissus feriundae monetae propriae et quidem etiam in argento facile potest repeti ab indulgentia Romanorum in hanc coloniam, cujus illi fidem teste pluribus locis Livii difficillimis suis temporibus sinceram atque constantem sunt experti. Haec ut sunt probabilia sane, atque expedita, sic plane difficile, atque, ut mihi videatur, ἀδύνατον, miri, qui aversam occupat, typi rationem reddere. Nimirum defuit huic

terrarum tractui vir quidam non prudens modo, verum etiam curiosus, qualem in Pausania nacta est Graecia, qui in oppidorum religionem, caerimonias, antiquitates, opiniouesque populares inquisivissot, atque memoriae mandasset, quippe ad urbis Romae amplitudinem et illecebras vicinarum urbium merito ac gloria fatiscente. Dubium non est, junctis sic capitibus Sileni et apri aliquam contineri allegoriam, quod ego argumentum alibi copiosius pertractavi. (Vol. V. p. 217). Capita simili modo composita videre saepe est in gemmis veteribus, sed quis inficiabitur, in his quoque illud, quod contra naturae leges sociatur, sensum aliquem mysticum, reconditumque continere? Forte Sileni caput indicat libertatem civium expensis iis, quae in hoc opere copiose de Sileno libertatis argumento disserui. (Vol. IV. p. 493.) At quid deinde significabit conjunctus aper?

Quae modo disputavi, inserere loco suo non potui, quia volumen I. vulgatum ante fuit, quam videre praeclarum hunc numulum licuisset. Nuperrime binos similes ex museo em. Card. Borgiae vulgavit abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. XXXII.)

P. 101. *col.* 2. *post lin.* 14.

Serius auctor se retractavit, numumque hunc esse potius Asculi conjecit. (Lettere T. V. p. XXXVIII.)

P. 101. *col.* 2. *post lin.* 14.

VELITRAE.

Oppidum in Volscis. De numo ejus plumbeo agetur Vol. VIII. in tractatu de Pseudomoneta p. 319.

P. 103. *col.* 2. *lin.* 2.

Hos numos vere esse Frentanorum, paullo infra monebimus.

P. 107. *post FRENTANI.*

Frentanis numum sequentem tribuit abbas Sestinus. (Lettere Tom. V. p. XXXIII.)

ЯƎꓷTИƎꓷ8. *Caput Mercurii petaso tectum.* Ӿ *Eadem epigraphe. Pegasus saliens, infra quem tripus.* AE. III.

Hujus numi, quem jam olim Khellius, sed vitiatis aliquot epigraphes literis edidit, binis locis memini, atque uno quidem (Vol. I. p. 102), commemorando judicium cl. Lanzii, hunc numum tenui conjectura Pentris Samnii adjudicantis. Alio (pag. 119), quo et ipse conjeceram, eum videri Frentanis tribui posse, de cujus jam veritate dubitari non posse adfirmat vir eruditus.

P. 118. *col.* 2. *post lin.* 28.

Sestinius in suis Class. gen. P. II. p. 6 et 9 ait hunc numum esse Aquini. Causam non addit. Forte eam adfert in sua Descriptio num. vet.

P. 119. *col.* 2. *lin.* 17.

Hos numos esse Frentanorum, paullo supra in his addendis docuimus (ad p. 107.)

P. 127. *col.* 1. *post lin.* 6.

Nuper cl. Sestinius facili opera resecari posse difficultatem existimavit statuendo, OM positum esse pro OΣ. Nimirum *το* M v. g. in VOLKANOM *etruscatum* putat, et valere S, ad haec constare cum ex numis, tum monumentis aliis, non raro elementum M potentiam *του* Σ habuisse. (Descriptio p. 9. seq.)

Istud viri eruditi judicium ejus est generis, ut suapte sese continuo offerat omnibus iis, qui in populorum Italicorum alphabeta inquirunt, neque exspectanda fuere denique Sestinii tempore, quae hanc facem praeferrent.

Cur ergo aut ego, aut, qui in hoc argumento tanta cum laude versatus est, cel. Lanzius parabilem hanc sententiam negleximus? Vel haec una causa suffecit, quod idonea visa non est. Quod enim ait Sestinius, M pro Σ legi in numis, intelligendum tantum est de numis Graecorum antiquissimis, ac fere tantum Graeciae magnae, de quo egimus alibi. (Proleg. gen. p. CI.) At numi praesentis argumenti cum terminatione in OM ea denique aetate cusi sunt, qua vel ipsi Graeci formam M pro Σ jam pridem abjecere. Neque probare possim, M istud in his numis esse S Etruscum. Plura quidem exempla collegit Lanzius, etiam formam M Etruscis nonnunquam pro S valuisse. (Saggio T. I. p. 212.) At certum est etiam, inter Latinos, Volscos, Oscos, omnemque eum tractum, in quo numi similes signati sunt, M semper habuisse valorem M Latini. Ejus legem certam suppeditant pondera quadrilatera cum epigraphe ROMANOM, quo in vocabulo, quia litera tertia sine dubio est M, necesse plane est, ultimam quoque ejusdem esse potentiae. Verum Secundum dictata Sestinii ea vox pronuncianda non erit *Romanom*, sed *Rosanos.* In tabula aenea Volsce inscripta, quam acri incisam eruditis obtulit em. Card. Borgia, et explicare tentavit Lanzius (Saggio T. II. p. 616), aliquoties occurrunt vocabula in OM desinentia, sic ut τὸ M certum valorem, qualem apud Latinos, obtineat, v. c. VELESTROM, SARISTROM, FEROM; nam videmus in uno eodemque vocabulo certum S alia forma exaratum. Denique si in Samnitum lingua verba quaedam poterant exire in IM, v. c. in SAFINIM, nescio, cur pro varia vicinarum gentium dialecto, vocabula alia desinere in OM non potuerint.

P. 141. col. 1. post lin. 23.

ASCVLVM.

Urbs Apuliae mediterranea. En tibi numum a Sestino huc vocatum. (Lettere T. V. p. XXXVI.)

Caput Herculis barbatum pelle leonis tectum. Ϫ VXIΛA *Victoria stans d. palmae ramum contingit, s. extensa.* AE. III.

Ait vir eruditus, has epigraphes literas esse Graecas antiquatas, easque resolvendas legendo retrograde in AVSCL., quod est per metathesin pro AVSCVL., esse adeo numum hunc Asculi Apuliae a bello cum Pyrrho ejusque ibi clade cogniti, et forte esse coaevum huic Epiri regi, nimirum typo Victoriae ad Romanorum victoriam adludente. Haec ille. Quo in ratiocinio jam istud displicet, quod epigraphen constare literis pervetustis Graecis, deinde antiquatis adserit. Literae secundae forma, quam ille positam pro V vel T graecorum ait, in nullo numo vel marmore eum, quem vult valorem habet. Forma litterae tertiae, sic ut sigma sit, antiquissimae aetati ignota fuit. Rarissime etiam, et nonnisi in duarum Siciliae urbium numis reperi scriptum V pro Λ. Neque adhuc in numis scripturae Graecorum antiquissimae, quorum justum habemus numerum, simile

mihi videre licuit metathesis exemplum qualem suppetias vocat Sestinus. Ea urbs a Graecis scriptoribus vocata semper fuit Ασκλον, rarius Ασκηλον. Quid quod nullo auctore constet, Asculum istud incolas habuisse Graecos, quos novimus loca tantum mari adsita, aut ab hoc non valdo distantia in hoc Italiae tractu insedisse, populis hujus viciniae mediterraneis scriptura vel Latina, vel Osca, vel Samnitica, vel quomodocunque mixta in moneta sua usis. Denique frustra adseritur, numum hunc regi Pyrrho coaevum esse posse, cujus aetate nullus amplius fuit usus ejus scripturae, quam nos pervetustam Graecam vocamus. Cujus alterius urbis esse hic numus possit, ignoro. Istud tantum audeo adfirmare, Asculi nomen ex epigraphe, quam nobis dedit auctor, erui non posse. Eadem is occasione impetit numum huic suo non multum absimilem; in quo Pellerinius legit ΔΤϹΚΛΑ., quemque adeo Dyscelado Illyrici insulae tribui posse conjecit. (Suppl. I. p. 33.) Eidem ergo Asculo hunc quoque restitui vult.

Neque hic constitit auctoris nostri liberalitas, sed eidem Asculo sequentes ad huc numos numeratur:

ΑΤϹΚΙΛ. in alio: ΑΤΣΚΛΙΩΝ. *Aper currens.* X *Spica.* AE. III.

Stephano gentile Asculi est Ασκλιτης, Latinis fuit *Asculanus*, neutro adeo inscriptioni ΑΤΣΚΛΙΩΝ suffragante. Ad haec aper et spica typi sunt obvii in numis Arporum Apuliae. Res adeo omnis adhuc plane est incerta. Istud unum ex hac Sestini disquisitione boni nacti sumus, quod nos eodem hoc loco certos reddidit, numum, quem olim edidit (Lettere T. II. p. 3), et in quo legere sibi visus est ΑΤΡΤΝΚΩΜ, hujus quoque videri esse Asculi, non vero Auruncorum Latii [a]).

P. 144.

Si verum est, quod nonnulli conjiciunt, simili typo in numis Tarentinorum proponi Phalanthum Spartanum, ut mox infra in his docebimus, facile dabimus, eadem imagine in Brundusinorum quoque moneta effictum Phalanthum; nam hic teste Iustino (L. III. c. 4) per seditionem a Tarentinis in exilium proturbatus Brundusium se contulit.

P. 145. *col.* 1. *lin.* 20.

At non illa amplius mira videtur, ex quo Cousineryus certiorem me reddidit, hunc ipsum Sestinii numum, qui nunc penes se est, opus esse falsarii Osman Bey ab infami hac arte satis cogniti.

P. 146. *col.* 1. *lin.* 29 *post crederent:*

, praecipue quod illi post mortem divinos honores fuisse habitos testetur Iustinus. (L. III. c. 4.)

P. 146. *col.* 2. *lin.* 13 *post refert.*

Sed vide etiam, quae paullo altius in numis Brundusii monui.

---

a) Nulla tamen de hisce numis adhuc prolata sententia est, quae magis probaretur. Itaque Asculi potius, quam Dysceladi Illyr. insulae esse videntur. Inscriptio ΑΥΡΥΓΚ - - - legitur quidem in numo inedito Musei Caes. Reg. verum ejus typus distat ab numo a Sestino publicato.

P. 147. *col.* 1. *lin.* 11:

aut cum narrat Polyaenus (Strat. L. III. c. 7). Demetrium ad retrahendum ex fuga Lacharem misisse equites Tarentinos.

P. 158. *col* 1. *post lin.* 30.

BONA. MEMO. *Mulier sedens in templo distylo d. caput fulcit.* Ӿ N. CAVI. L. MARCI. IIVIR. *in medio* PAES. AE. III.

Praeclari hujus numi index fuit abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. XXXV.) *Bonam deam* continuo vidimus. Numus praesens *Bonam Memoriam* commendat. Memoria Graecis Μνημοσυνη, secundum aliquos Musarum mater. At non existimo, hanc praeclarae sobolis genitricem hac inscriptione indicari. Neque etiam existimo, a Paestanis eam intellectam fuisse Memoriam, quam illustri allegoria Sapientiae matrem apud Gellium dixit Afranius: (L. XIII. c. 8.)

Usus me genuit, mater peperit Memoria,
Sophiam vocat me Graji, vos Sapientiam.

quibus is versiculis commouere voluit, illi, qui sapiens esse rerum humanarum velit, non libris solis, neque disciplinis rhetoricis, dialecticisque opus esse, sed oportere eum versari quoque exercerique in rebus communibus noscendis periclitandisque, ut praeclare observat Gellius. Aliud fuisse Paestanis in fingenda Memoria propositum, non vane auguror, et quidem illud ipsum, quod paullo supra Athenaeum ex Aristoxeno narasse dixi (L. XIV. p. 632), nimirum Paestanos in Romanorum servitutem prolapsos *αγειν μιαν τινα των ἑορτων των Ἑλληνικων ἐτι και νυν, ἐν ᾑ συνιοντες* ΑΝΑΜΙΜΝΗΣΚΟΝΤΑΙ *των ἀρχαιων ἐκεινων ὀνοματωντε και νομιμων, ἀπολοφυραμενα δε προς ἀλληλους και ἀποδακρυσαντες ἀπερχονται*, *in hunc usque diem unum ex Graecorum festis celebrare, quo in unum congregati IN MEMORIAM REVOCANT vetera illa nomina, ac instituta, lacrimantesque ac sortem suam invicem conquesti discedunt.* Quod publice celebrandum est visum, dignum hercle fuit etiam argumentum, quod in moneta publica exstaret. Et hanc quidem Memoriam dixere *bonam*, haud dubie, quod bonorum amissorum recordatio animos occupavit, et divinitatis more intra templum constituerunt uno hoc ejus consecratae exemplo; quamquam si licuit Atheniensibus ponere aram Oblivioni (Plutarch. Sympos. IX. p. 740), cur idem non facerent Paestani Memoriae? Eleganter typus hominis per otium veterem suam fortunam animo versantis imaginem exprimit. (Confer indicem Gruteri sub *Bona Dea.*)

P. 165. *col.* 2. *post lin.* 31.

Abbas Sestinus narrat (Lettere Tom. V. p. III.), exstare in museo ducis Bracciani, nunc Vaticano, numum hujus urbis aureum inscriptum literis Oscis: ᗺꟽ√Ǝꟻ nulla facta mentione typorum, ponderis etc. sic ut cupiditatem nostram irritaret magis, quam satiaret. Quippe parum nostra interesse debet, numi tam singularis omnem verumque statum nosse [a]).

a) Singularis iste numulus nunc continetur in locupletissima collectione Comitis a Wiczay, uti patet ex catalogo: *Hedervarii numi antiqui auct. Com. Mich. a Wiczay. Vindobonae*

P. 175. *col.* 1. *lin.* 3.

8Λ. *Caput aquilae serpentem rostro stringens.* ☧ *Fulmen.* AV. IV.

Haetenus Locrorum numus aureus dempto Goltziano conspectus non fuit. Quem coram dedimus, editus est a Michaele Ardito Neapolitano in dissertatione, cui titulus: *Illustrazione di un antico vaso etc.* Testatur repertum nuper fuisse in ruinis Locrorum Italiae. Quae causa, ac praeterea, quod aquila, et fulmen obvii sunt in eorum moneta typi, dubitare non sinunt, cimelium istud ejus esse populi opus putandum. Tamen inscriptio tam est singularis, ut dubius haeream ipse, quid de ea statuendum existimem. Esse retrogradam, manifestum est. Verum quam dabimus potentiam elemento alteri 8? Vidimus attius pag. 122, illud in Oscorum alphabeto aequivalere τῳ F vel V consonanti. Obvii sunt Locrorum numi inscripti ΛΟ. At praeterquam, quod verisimile non est, Oscorum formas in Gracciam M., et usque Locros pertinuisse, quo pacto pro O scribi poterat elementum, quod cum O nihil habet affinc? — Non multum absimilem formam dedi supra in Prolegomenis general. p. CI., verum praeterquam, quod illa non O, sed OT significat, quod cum solito ΛΟΚΡΩΝ consistere nequit, monogramma istud aevo tam remoto, cui praesens numus debetur, non competit. An in numo tam exigui voluminis, operisquo tam delicati aliud vidit is, qui delineavit? Rem nobis gratam fecisset eruditus praeco, si ad rem adeo insolentem aliqua nobis de suo observata addidisset, quae dubium omne dispellerent. Neque enim illi antiquariorum in similibus causis fastidia ignota esse poterant.

P. 183.

Dixi, satis nunc constare, vagam hactenus Orram sitam fuisse in agro Locrorum Italiae, ex quo nempe cl. Michael Arditus numum protulit inscriptum ΟΡΡΑ. ΛΟΚΡΩΝ. Verum testatur vir eruditus Mathias Zarillus, in numo hoc, qui, olim ducis Nojae, nunc in museo regio Neapoli servatur, eo loco, quo scriptum ΟΡΡΑ praetenditur, literas esse confusas, et evanidas, et ΦΡΑ potius legendas videri. Atque hoc de epigraphe ΟΡΡΑ dubium tanto augetur magis, quod quatuor similes a Magnano in Bruttia numismatica video editos, omnes inscriptos quidem ΛΟΚΡΩΝ, nulla tamen τῳ ΟΡΡΑ mentione. Nondum ergo de vero Orrae situ certi sumus.

P. 184. *col.* 2. *lin.* 11 *post edoceri.*

Quae tam ignoraveram, forte fortuna aliud agens a me ipso sum edoctus, nimirum cum in Strabone legerem: (L. X. p. m. 725.) *ποδας μεν γαρ λεγεσθαι τας ὑπωρειας, κορυφας δε τα ἀκρα των ὀρων, pedes enim vocantur infimae montis partes, sicut vertices summa montium.* Et video, montis radicem viris Graeciae summis atque pervetustis dictam fuisse *ποδα*. Homerus: (Il. B. v. 824: seu in Catalogo v. 331.)

1814, *pag.* 15. *Tab. I. num.* 11.), et jure videtur attribui Felsinae, quam Plinius principem urbem Etruriae nominat.

Οἱ δε Ζελειαν ἐναιον ὑπαι ποδα νειατον Ιδης,
Qui vero Zeleam habitabant sub pedem imum Idae.

Ad quem versum scholiastes: *ποδα γαρ το κατωτατον μερος, μεταφορικως· τοτ' ἐςιν, ὁ καλȣμεν ἡμεις ὑπωρειαν. Pes enim est infima pars, metaphorice, id est, quod nos vocamus radicem montis.* Sed et Eustathius ad eadem verba: *ὑπαι ποδα νειατον Ιδης, ὁ ἐςιν, ἐν τῃ εσχατῃ ὑπωρειᾳ της Ιδης.* Eidem Homero alibi memorantur *ποδες πολυπιδακȣ Ιδης, radices irriguae Idae.* (Iliad. V. 59.) Narrat Pindarus, (Pyth. XI. 54.) Strophium *Παρνασσȣ ποδα ναιοντα, inhabitasse radicem Parnassi.* Nolo cumulare exempla, quae plura vel ex solis his auctoribus peti possent. Pro *πȣς* Graecos eodem sensu dixisse etiam *πρȣπȣς*, patet ex Polybio, (Hist. L. III. §. 17.) aliisque. Quare cum promontoria proprie sint montes, quorum pedes, seu radices longius in mare excurrunt, et porrigunt, non inique Siculi celebrata sua tria promontoria junctis tribus humanis pedibus expressere. Utrum urbes Italicae, aliaeque Asiae minoris, quae ibi continuo memorantur, simili triquetrae typo idem voluerint intelligi, an aliam allegoriam hac imagine involverint, hactenus mihi ignotum. Addo, mirum videri, Latinos, qui pleraque Graecorum amabant imitari, non etiam Graecorum more fundamenta montium dixisse *pedes.* Eruditi lexicographi unum ejus exemplum nobis suppeditant captum ex Ammiano Marcellino: (L. XIV. c. 26.) *imi pedes Casii montis.* Et tamen iidem vertices montium dixerunt *capita.* Cultiores hodiernae Europae linguae, Italica, Germanica, Gallica, Anglica hanc Graecorum allegoriam facile recepere.

P. 206. *col.* 1. *post lin.* 7.

Numum ΚΕΦΑΛΟΙΔ., in cujus aversa est ΗΡΑΚΛΕΑ, vide infra in his ipsis Addendis ad pag. 211.

P. 211. *col.* 1. *lin.* 5.

Nuper huic Siciliae Heracleae numum sequentem dedit Sestinus: (Lettere Tom. V. p. XXXIX.)

ΚΕΦΑΛΟΙΔ. *Caput Herculis leonis exuviis tectum.* Χ ΗΡΑΚΛΕΑ *in imo* - - - ΩΝ. *Bos cornupeta.* AE. III.

Pars antica sine dubio Cephalaedium Siciliae respicit. Pars aversa male sana est, et forte plus, quam istud adjecta numi icon profitetur. Neque enim Graeci *Heracleam* scripsere ΗΡΑΚΛΕΑ, sed ΗΡΑΚΛΕΙΑ. Et vero pro hac epigraphe a Sestino promulgata Princeps Turris Muciae in simili suo legit ΗΡΑΚΛΕΙΟΤΑΝ. (Auctar. II. tab. II.) Differamus ergo judicium, usquedum tutius judicare liceat. Tamen si epigraphe anticae talis est, qualem auctor adserit, habemus nomen Cephaloedii pluribus literis scriptum, quam istud adhuc vidimus. Nam in hactenus cognitis legitur tantum ΚΕΦΑ.

P. 219. *col.* 1. *post lin.* 25.

MERGANA.

Prope Syracusas. De hujus oppidi numo hactenus inter incertos habito vide, quae indicabo in Addendis ad Vol. IV. p. 163.

P. 231. *col.* 1. *post lin.* 26. *adde.*

Post haec incidi in marmor fratrum arvalium, ab ill. Marinio iterum, adcuratiusque vulgatum, (Trat. arv. pag. CXLIV.) quo teste ex fratrum praescripto immolabantur IANO. PATRI. ARIETES. II. Ergo aries fuit sueta Iani victima. Verisimile igitur, a Panormitanarum civitate, quae tum Romanis magna sui parte constabat, receptum Ianum Romanorum numen, eumque insertum monetae addita ejus victima ariete.

ADDENDA
AD
VOLVMEN SECVNDVM.

P. 25. *col.* 1. *lin.* 7.

Alterum hunc Diadumeniani numum a Sestinio vulgatum opus esse impostoris Osman Bey, docuit me Cousineryus ejus nunc possessor.

P. 27.

Procopius Byzantis conditoris matrem Ceroessam vocat. (de Aedif. Iust. L. I. c. 5.) Vide plura apud Hesychium Milesium, (de reb. patr. Constantinop.) sed qui fabulas tantum narrat.

P. 28. *col.* 1. *post lin.* 11.

Lunae in Byzantiorum numis conspicuae causam non attuli, quia omnem ignoravi. Eam tamen reperit Pinkertonus, nimirum cum Philippus Macedo nocte concubia repentino incursu expugnare Byzantium tentaret, explicatam repente ex nubibus lunam splendore suo adventantem hostem civibus prodidisse. Addit, Turcos longo post tempore Constantinopoli potitos, cum lunae signum per plures urbis vicos propositum viderent, crederentque magicam illi vim inesse, illo deinceps instar insignis uti coepisse. (Essay on med. Vol. I. p. 192.) Haec omnia quo auctore acceperit vir eruditus, mihi incompertum. Causam vero etiam adamatae a Turcis lunae valde esse incertam, et ne his ipsis quidem satis cognitam, adfirmat cl. Toderinus, qui plúribus annis Constantinopoli degens instituto sedulo examine nihil certi intelligere potuit. (de literat. Turc. p. m. 253.) Ii, qui scribunt, legem sibi ex praecipuis unam esse impositam debent existimare, ut, cum singularia nobis, neque communis res notitiae narrant, fontes nobis suos ne invideant, aut ferant patienter, si fidem aut suspendimus, aut plane abnegamus. Sed et gratam nobis rem fecisset, si auctorem laudasset, qui sinistram Philippo Byzantium oppugnanti lunam docuerat. Illustres historici factum istud ignorant. Narrat Iustinus, omissam a Macedone obsidionem, quia in Scythas exercitum duxit, (L. IX. c. 2.) Diodorus, (L. XVI. c. 77.) et Demosthe-

nes (de Corona p. m. 487). Atheniensium ope liberatam urbem dixere. Philostratus insigne hoc beneficium in Leonem philosophum Byzantium contulit, (Vit. philos. L. I. §. 2.) sed quod anilem fabulam olet. Hesychius Milesius canum latratu proditas Philippi insidias narrat. (de reb. patriis Constantinop.)

P. 32. *col.* 1. *lin.* 19.

Consentit Hesychius Milesius (de reb. patr. Constantinop.) sed cui dicitur πολις Αντωνινια.

P. 32. *col.* 2. *post lin.* 6.

CYPSELA.

Inter Hebrum et Melanem fluvios ab Aegaeo nonnihil remotior, veteribus non incognita, quorum nonnullis scribitur *Cypsella.* Livio est in multitudinis numero, *τα Cypsela*, et sic Polyaeno quoque. (Stratag. L. IV. c. 16.) Usque huc numis haec urbs caruit. *Autonomum* nuper cl. Sestinus ex praeclaro museo Cousinerii vulgavit. (Lettero T. V. p. XXII.)

Caput Bacchi hedera coronatum. X ΚΥΨΕ. *Diota*, *superne luneola*, *in area ramus.* AE. III.

AE. RRRR.

P. 32. *col.* 2. *post lin.* 35.

DICAEOPOLIS.

Maritima, Abderam inter et Maroneam. Herodoto aliisque vocata *Dicaea*, Plinio *Dicacae*, sed et *Dicaeopolis* cum numo Harpocrationi, et Suidae. Vide haec omnia apud Cellarium. Sic et Scodra et Scodropolis, Soli et Solopolis, plura exempla alia dedimus in Trajanopoli Thraciae. *Autonomum* certum hujus urbis ex museo Cousinery, nuper vulgavit abbas Sestinus.

Caput Cereris spicis coronatum. X ΔΙΚΑΙΟΠΟΛ. *Taurus tranquille stans.* AE. III.

AE. RRRR.

P. 37. *col.* 2. *post lin.* 15.

ODRYSAE.

Gens Thraciae Mediterranea. Ejus *autonomos* aliquot vulgavit Sestinus: (Lettere T. V. p. XLIII.)

Caput Herculis imberbe in leonis pelle. X ΟΔΡΟΗΣ - - - *in aliis:* ΟΔΡΟΣΙ - - *Taurus stans.* AE. III.

Odrysis hos tribuendos numos facile dedero: etsi mira videatur litera quarta O, pro qua scriptorum consensus habet T. Tamen non perinde dedero, argenteum fabricae per antiquae, cujus pagina sequente meminit, ad eundem populum pertinere. Est is idem in museo Caesareo, in quo nunc quoque nequaquam literas vetustas Graecas, sed plane peregrinas video.

AE. RRR.

P. 42. *col.* 2. *lin.* 17.

Narrat quoque Herodotus, (L. VII. c. III.) apud Satras Thraciae populum esse oraculum Bacchi, et vatem feminam responsa reddere perinde ac Delphis.

P. 50. *col.* 1. *post lin.* 21.

Alium typo diversum vulgavit Sestinus. (Lettere T. V. p. LXIX.)

Leo gradiens. X ΚΑΡΔΙΑ. *Hordei granum intra quadrum.* AE. IV.

Divitias hujus urbis idem auxit derivando huc numos argenteos III. formae, in quorum antica: *Leo dimidius respiciens*, in aversa: *Area in IV. partes secta.* (Lettere T. I. p. 129.) Dixi in Volumine I. p. 217, hos numos hactenus a plerisque Leontinis Siciliae fuisse tributos, sed nunquam istud satis probatum, et mox, enarrato Sestini judicio, addidi, rem adhuc esse incertam. *Incertam?* inquit idem serius, (Lettere T. V. p. LXIX.) *imo certissimam.* Reliquam ejus orationem plenam moderationis, elegantiae, humanitatisque lector ab auctore ipso petat.

P. 52. col. 2. lin. 23.

Numos hos esse Samothraciae, nunc jam dubitari nequit, ex quo Sestinus numum vulgavit cum simili utrinque typo, et scriptura plena ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ.

P. 54. col. 2. in fine.

Caput Bacchi hedera coronatum. ☧ ΘΑΣΙ. *Duo pisces contrario situ.* AR. IV.

Numulum hunc ex museo Cousineryano vulgavit Sestinus, (Lettere Tom. V. p. LV.) et corrigendum illo similem alium docuit ab Haymio editum, quem is propter literas ΑΘ. Atheniensem putavit. (Thes. Br. T. II. p. 76.) Hoc pacto disperit etiam caput Epicuri, quod is in antica exhiberi putavit.

P. 70. col. 1. post lineam 34.

Addendus hic alius, et quidem argenteus: *Scuta Macedonica.* ☧ *Prora navis, cui inscriptum:* ΒΟΤΤΕΑΤΩΝ.

Eum ex museo Cousineryano edidit Sestinus. (Lettere T. V. p. LXVIII.)

P. 70. col. 2. post lin. 6.

Regius.

APOLLODORVS Cassandreae rex.

Leo. ☧ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΠΟΛΛΟΔΟΡΟΤ. (*verius* ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΤ.) *Eques.*

Insignem hunc, ac forte unicum numum ex museo Hunteriano vulgavit Pinkertonus, neglecta tamen metalli et voluminis mentione. (Essay on medals Vol. II. p. 245.) Hic Apollodorus simulato libertatis studio apud Cassandrenses suos gratiosus tyrannidem serius invasit, eamque crudelissime aliquamdiu exercuit. Hominem fraudulentum fraude item petitum dejecit Antigonus I. cognomento Gonatas. Auctores, qui ejus meminere, enarrat Rein. Reineccius, (Hist. Iul. P. III. p. 552) et Perizonius. (ad Aeliani Hist. var. L. XIV. c. 41.) Typi opus ejus aetatis Macedonicum non inficiantur.

P. 72. col. 2. post lin. 30.

Imperatorius.

ΝΕΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Fortuna stans*, Treboniani. Editus a Sestinio, (Lettere T. V. p. 25) et Neapoli cuipiam Ioniae tributus, cujus obiter meminit Strabo. (L. XIV. p. m. 947.) Causa illi praecipua, quia *fu acquistato in Smirne.* Taedet repetere, quas inter leges argumentum istud valere possit. Causam aliam repetit a signo incuso, cujus formae signum, ait, saepe reperiri in numis Ephesi. Esto, sed miror profecto, ejus indicium nullum exstare in numi iconismo, quem nobis obtulit. Non satis solidas has puto regulas, neque satis rationis, cur cime-

lium istud a nostra Macedoniae Neapoli sit arcondum.

P. 77. col. 1. post lin. 10.

SCIONE.

Sita in Chersonceso Pallene. Ejus praeter alios aliquoties meminit Demosthenes in oratione adv. Laeritum. *Autonomum* nuper edidit Sestinus ex museo Cousineryano: (Lettere T. V. p. LXIV.)

Caput Veneris. Ӿ ΣΚΙΩΝΑΙΩΝ. *Duae columbae sibi obviantes.* AE. III.

Spectatis typis numus hic similis est illi, quem Goltzius tribuit Curio Cypri adficta nimirum epigraphe ΚΤΡΙΕΩΝ, cum tamen lectio genuina, etsi nullo sensu, sit ΟΤΤΣ, qualem pracfert integerrimus musei Caesarei, quibus ex literis, ut suspicatur Sestinus, nullo modo formari potest lectio retrograda ΣΚΙΩ. Monere necesse non est, Venerem suas comitari columbas.

P. 81. col. 2. ad lin. 11.

Narrat cl. Sestinus, (Lettere T. V. p. XXXIX.) eo loco, quo haec Uranopolis stetit, repertos fuisse numos similes complures, ex quibus illi omnes, qui illaesi fuere, inscripti sunt: ΟΤΡΑΝΙΔΩΝ. ΠΟΛΕΩΣ, id est: *urbs coelestium*, seu *coelicolarum*, eodem fero sensu eum ΟΤΡΑΝΙΑΣ. ΠΟΛΕΩΣ, ut adeo, quae sequitur, explicatio, salva possit permanere. Hac ergo urbis suao appellatione mons Atho sese Olympi rivalem professus est, dignus nimirum propter coeli viciniam, in quem se coelestes animae demitterent.

P. 86. col. 2. post lin. 16.

AEROPVS. II.

Regis hujus bini haudita pridem detecti sunt numi:

Caput Herculis barbatum leonis exuviis tectum. Ӿ AEPO. *Lupus dimidius aliquid devorans, superne clava.* AR. III.

Caput juvenile pileo tectum. Ӿ AEΡΟΠΟ. *Equus subsaltans.* AE. III.

Numus prior servatur in museo M. Ducis. Cum illud ante annos complures in ordinem redigerem, illustre hoc numisma propter scripturae parsimoniam mihi ignotum in incertorum stationem reposui. At cum cl. Abbas Sestinus ope alterius numi, qui porrectiorem habet epigraphen, feliciter explicavit, docuitque, utrumque tribuendum Aeropo Macedoniae regi. Alter aeneus ab amicissimo mihi Cousineryo olim nationis Gallicae apud Thessalonicam procuratore repertus est prope Amphipolin Macedoniae urbem. Haec ex ipsius Sestini commentariis accepi. (Lettere Tom. V. p. VII.)

Antequam definire aggredior, cui Aeropo, nam plures in Macedonia fuere hoc nomine reges, hos numos triubendos existimem, necesse puto, veram ejus nominis orthographiam stabilire, et utroque hoc numo confirmare. Auctores Graeci, qui regum, quibus istud nomen fuit, meminere, Herodotus, (L. VIII. c. 139.) Diodorus Siculus, (L. XIV. c. 37.) Polyaenus, (Stratag. L. II. c. 17.) et Plutarchus (in Demetrio p. m. 897.) unanimi censensu scripsere Αεροπος, quibus addi potest alius quispiam Αεροπος familiaris Pyrrhi laudatus Plutarcho. (in Pyrrho p. m. 387.) At Eusebio hi Mace-

doniae reges dicuntur Αεροπας. (in Chronico p. m. 50 et 57.) In vetustioribus Iustini editionibus vulgo legitur *Europus*, ex qua falsa lectione error fluxit in catalogos regum Macedoniae a variis vulgatos. (L. VII c. 2.) At jam viderunt eruditi, hic quoque legendum *Aeropus*. Perperam item hic rex in panegyrico, quem Nazarius Constanino Aug. dixit, vocatur *Eropus*. (Cap. 20.) Atque haec nostra lectio praeclare confirmatur utroque hoc numo, quem coram stitimus. Ex quo suapte patet, in vocabulo *Aeropus* priores literas *ae* non esse diphtongum, sed diaeresi separandas, scribendo nimirum *Aëropus*. Ceterum necesse non est admonere, modum ΑΕΡΟΠΟ esse eundem, quem jam in aliorum Macedoniae regum numis scripto ΑΡΧΕΛΑΟ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ etc. observavimus.

Superest inquirere, ad quem ex pluribus Aeropum hi numi pertineant. Omisso vetustissimo illo, quem nonnulli ipsi Carano coaevum, quin et fratrem faciunt,

AEROPVS I. memoratur ab Herodoto, Philippi I. filius. (l. c.) Consentit Iustinus, (l. c.) qui et addit, regem hunc adhuc infantem bello Illyrico in cunis praegestatum, ejusque praesentia animatos Macedonas insignem victoriam reportasse. Factum istud refert etiam laudatus supra Nazarius. Fertur regnasse annos XXVI. relicto successore filio Alceta secundum Herodotum et Eusebium, quos citavimus, at secundum Iustinum Amynta I. Aetas hujus regis nimium remota, qui exeunte altero urbis conditae saeculo diem obivit, alium respicere hujus nominis regem jubet.

AEROPVS. II. Oresti puero Archelai filio datus tutor pupillum interficit, et ipse regnat. (Diodor. L. XIV. c. 37.) Agesilao ab expeditione Asiatica reduci, et per Macedoniam domum tendenti adversatus primum, deinde cum hospite faedus init. (Polyen. Strat. L. II. c. 17.) Mensulis et lucernulis fabricandis sedulam dedisse operam narrat Plutarchus. (in Demetr. p. 897.) Regnavit annos VI (Diodor. l. c.) et moritur V. C. circiter 359.

Atque huic Aeropo numos hos esse tribuendos, dubitari nequit. Henricus Dodwellus in suis Annalib. Thucyd. ad ann. ante Chr. 454. audacter adserit, et Orestem pupillum, et Aeropum tutorem ex regum Macedoniae catalogo esse ejiciendos, quin et Aeropum et Archelaum unum esse eundemque regem. Temerariam viri eruditi confidentiam jam argumentis historicis evertit Wesselingius ad laudatum Diodori locum, at nunc multo eam certius disperdunt numi, quorum alios habemus Archelai, alios recens repertos Aeropi.

P. 86. col. 2. in fine.

Nactus est illustris hic Pausaniae numus argenteus comitem aeneum.

Caput juvenile diadematum.

Ξ ΠΑΥΣΑΝΙΑ. *Leo dimidius saliens.* AE. III.

Eum abbas Sestinus ex locuplete museo Cousinerii edidit. (Lettere Tom. V. p. VIII. IX.) Integerrimmi hujus numi beneficio illustratur numus simillimus musei Caesarei, quem quia spectatis aliquot literis mancus est, olim inter incertos edideram. (Catalog. mus. Caes. Tom. I. p. 289. et tab. VI. num. 10.)

P. 100: *lin.* 17. *col.* 1.

Dicitur hic et proxime *Iuppiter Nicephorus*, qui *aetophorus* dicendus fuerat.

P. 109.

, et refert Procopius, (de Aedif. Iust. L. VI. c. 2.) apud Augilam Libyae adhuc Iustiniano imperante stetisse templa sacra Ammoni, et Alexandro M. victimis utrique a sacrificulorum grege oblatis.

P. 119. *col.* 1. *lin.* 15.

Certiorem nuper hujus aversae explicationem attulit vir insignis Eunius Visconti, (Mus. Pio-Clem. T. VI. p. 16.) nimirum hanc navim esse eandem, quam indicat Athenaeus (L. V. p. 209.) nimirum qua Antigonus Ptolemaei duces superavit, quamque is deinde Apollini dedicavit.

P. 120.

Ποιητου δ' ην ἀρα και Φημη δουναι πτερα, και πεμψαι ταυτην ἐπι την ἑσπεραν μεταρσιον δοξης αγγελον κ. τ. λ. Ad poetam autem pertinet Famae dare alas, et mittere eam via aërea ad Occidentem gloriae nunciam. (Himerius sophista Orat. XIII. §. 12.)

P. 133. *col.* 2. *lin.* 19.

Non adrisit judicium meum Sestino, quia in suo, quem meo similem placuit, legitur ΦΕΡΑ. At certum est, in meo legi manifestum, et solum ΘΕ., ut taceam, cum aliis etiam causis suo esse dissimilem.

P. 146. *col.* 1. *lin.* 14.

Sed stomachatur haec dictata Sestinus. Ait enim, (Lettere T. V. p. LXV.) numum meum esse vitiatum, neque referri posse ad urbem aliquam Othryi Thessaliae monti adsitam. Denique esse corrigendum ex numo suo simili, in cujus aversa est: ΘΕΒ. *Clypeus cum hasta.* Monendus lector, haec ad unum omnia temere, atque inconsulte esse prolata. Ait, numum meum esse vitiatum, quod esse falsum ipse nosse debuit; nam eo loco, quo numum edidi, disertis verbis monui: *numum esse integerrimum, et nulla sui parte attritum.* Si dixi, in aversa esse *forte* aram, istud vitium numi non arguit, sed quod saepe fit, typum ipsum mihi esse incompertum. Ad haec litterae ΟΘ. tam sunt evidentes, quam esse in vetere quopiam numo possunt. Cetera lectorem non monebo, qui novit, non unicum hoc esse exemplum monticolarum in numis proditorum, quos geographi reticuere. Tamen Mart. Capella Pindum et Othryn Lapitharum sedem dixit. (L. VI. de Geometr. sub Thessalia.) Ergo ille aut cum Othrytis nostris in gratiam redeat, aut nobis urbem aliam palati sui ab ΟΘ incipientem prodat, valeatque cum sua ΘΕΒ., hastaque et clypeo.

P. 159. *col.* 1. *lin.* 1.

Numum hunc Asculum Apuliae revocat Sestinus, ut diximus altius. In addendis ad Volumen I. ad pag. 141.

P. 168. *col.* 1. *post lin.* 30.

NEOPTOLEMVS.

Scuta tria in orbem composita, ΣΙ ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΥ. *Basis cum colum-*

na super qua figura stans, in area ΕΠΠΤΡ. *in monogramate.* AE. III.

Ita numum musei Cousineryani describit Sestinus, (Lettere T. V. p. LXV.) eumque huic Epiri regi tribuit. Et verisimile istud spectata natura numorum regum Epiri. Utrum vero errasse continuo videri debeat Haymius legendo in numo suo ΕΤΠΟΛΕΜΟΤ, pro ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΤ, ut istud ab eo factum diserte praedicat Sestinus, vehementer dubito. Nam adcuratus Haymius numum suum integrum profitetur, (Thes. Br. T. II. p. 78.) atque is in parte aversa longe alio est typo.

P. 187. *col.* 1. *lin.* 7.

Addendus alius: ΛΕΤΚ. *Imp. capite radiato in curru triumph. adversus vectus d. lauream, s. globum*, Caracallae. (Mus. com. de Sternberg.)

P. 189.

Quid quod etiam fama fuit, Diomedem apri Calidonii dentes apud Beneventum a se conditum dedicasse, eosque suo adhuc aevo fuisse monstratos narrat Procopius Caesariensis. (Bell. Goth. L. I. c. 15.)

P. 189. *col.* 2. *lin.* 5.

Verum me fuisse augurem, docuit eventus, numumque hunc restituendum Aegirae Achajae, docebo infra ad pag. 235.

P. 199. *col.* 1. *lin.* 26.

Si recte conjeceram, numos similes Erythris tribuendos, non, ut Pellerinius sanxerat, Zephyrio Ciliciae, eo tamen peccasse videor, quod Erythras Boeotiae, prae alteris Ioniae malebam. Etenim certiorem me reddidit navus Cousineryus, numos similes reperiri per Ioniam.

P. 200. *col.* 2. *lin.* 23.

Vide, quae ad p. 228 dicentur.

P. 202. *col.* 2. *lin.* 11.

Singularem epigraphen TEBE, omissa scilicet aspirata, citat Richardus Payne ex pervetusto tridrachmo musei van Damme, in cujus una facie est vas, in alia quadratum incusum. (Analyt. Essay. p. 25 et 27.)

P. 209. *col.* 2. *lin.* 23.

Aristoteles, ut Granius memorat, vir ingenio praepotens, atque in doctrina praecipuus, Minervam esse lunam probabilibus argumentis explicat, et literata auctoritate demonstrat. (Arnob. adv. gentes L. III. p. m. 69.)

P. 215. *col.* 2. *post lin.* 24.

Confirmat judicium istud datis ad me literis cl. Cousineryus, qui prior ope numorum suorum, eorumque comperto solo natali, tum et obvio in iis hoc Pergami monogrammate huic urbi restituendos conjecit. Ait iterum in posteriori aliqua epistola edoctum se a cive quodam Atheniensi, numorum veterum perito, hujus generis numos non reperiri in agro Attico.

P. 217. *col.* 1. *lin.* 8. *post: Sanxerunt.*

Sed Laurentius Lydus: (*περι Μηνων* in Maio cap. 3.)

Ἡφαιςοι τεσσαρες, πρωτος Ουρανου, και Ἡμερας πατηρ Απολλωνος, του Αθηναιων ἀρχηγετου.

P. 226. *col.* 1. *post lin.* 12.

ΑΙΓΕΙΝΗΤΩΝ. CΑΛ. *Duae mulieres stantes*, Severi, quem numum edidit abbas Sestinus, qui existimat, additum CΑΛ. indicare insulam vicinam Salaminem, et esse concordiam inter utramque insulam, hanc ipsam etiam indicante utroque genio earum muliebri. (Lettere V. p. XLIX.)

P. 228. *col.* 2. *post lin.* 5.

Autonomos binos alios vulgavit Sestinus, et huc vocandos docuit: (Lettere T. V. p. XLVIII.)

Caput muliebre. Ӿ. ΣΑΛΑ. *Clypeus pharetra insignitus*. AE. III.

Similem olim vulgavit cl. Neumannus, (Num. pop. p. 215.) eumque contra Pellerinium tribuit Larymnae Boeotiae causa inserti clypei Boeotici, ut in hac diximus, nimirum literis ΛΑ. Larymnam, ΣΑ. Salyaucum ejusdem regionis oppidum indicantibus. At vidit Sestinus numum, in quo ΣΑ. et ΛΑ. non divisim, sed continue sunt perscripta, scilicet ΣΑΛΑ., quo is permotus numos similes Salamini insulae jure esse tribuendos adserit. Sin istud, fuere urbes, quarum clypei ad formam Boeoticorum propius accessere.

P. 229. *col.* 2. *post lin.* 4.

Usque modo communis fuit sententia, numos hos propter memoratas caûsas esse monetam Peloponnesiam. At verisimilius nuper visum cl. Pinkertono, eos omnes Aeginae insulae restituendos, (Essay on medals Vol. I. p. 66. seq.) quae quidem jam fuit opinio Montfauconii. (Palaeogr. p. 143.) Ut argumentis iis, quae adducit, causam suam non penitus evicit, tamen justum dubium videtur obtulisse antiquariis, utri Aegio, an Aeginae tam praeclarae sint opes permittendae. Idem tamen etiam parum sibi consuluit, dum eundem secutus Montfauconium in quinque partis aversae linearum ductibus contineri literas omnes ΑΙΓΙΝΗΤΩΝ adserit. Praeterquam enim quod nemini istud sobrio persuaserit, numi hi nequaquam tantae erunt antiquitatis, quantam iis jure tribuit vir eruditus, si jam in iis comparent literae noviciae Η et Ω.

P. 233. *col.* 1. *ante CORONE. CORINTHVS.*

ΧΑΛΑΕ-- *Iuppiter stans etc.* Ӿ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ. ΑΧΑΙΩΝ. *Mulier sedens etc.* AE. III. (Sestini Lettere T. V. p. L. ex museo Ainslieano.)

Existimat Sestinus, laudatum mox numum Haymianum ΚΑΡΙΝΟΙΩΝ esse eundem cum praesente, et in illo quoque legendum ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ.

Si verum est, numos hos eloqui urbem Corinthum, fallit sine dubio regula, quam mox articulo praecedente dedi, nimirum urbes in ipsa Achaia sitas non sese in his numis *Achaeos* fuisse professos. At nosse oportet, superioribus temporibus usque ad dominatum Philippi II. et Alexandri M. non recenseri Corinthum inter XIII. urbes Achaiae, quas Polybius communi foedere usas refert. (Hist. L. II. c. 41.) Pluribus post annis eam Aratus Sicyonius praetor ejecto Macedonum praesidio libertati suae restituit, et ad remp. Achaeorum adjunxit. Factum forte tum, ut Corinthii a Macedoniae regum jugo liberati sese modo palam Achaeos appellarent,

et horum sese faederi accesisse profiterentur.

P. 233. col. 2. lin. 6.

Inter urbes sinus Crissaei imperante Instiniano terrae motu eversas praeter Chaeroniam, Patras, Naupactum Procopius memorat etiam Κορωνείας. (Bell. Goth. L. IV. c. 25.)

P. 235. col. 1. post lin. 17.

IMPERATORII.

Binos hujus classis, utrumque Plautillae, nuper edidit cl. Sestinus, cum antehac imperatorii quoque hujus urbis ignoti fuissent.

ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ. *Diana venatrix gradiens comite cane d. facem ardentem prodendit.* (Ex musco Sanclementii Romae.)

Narrat loco mox laudato Pausanias, Hyperesienses ad arcendos a finibus suis Sicyonios stratagemmate usos, nimirum ligatis inter caprarum cornua facibus, iisque accensis, qua conspecta luminum multitudine Sicyonii advenisse auxilia rati ad sua redivere. At Hyperesienses hoc defunctos periculo Dianae Agroterae templum aedificasse. Hac igitur de causa Aegiratas Dianam intulisse numis, eamque armasse face, stratagemmatis argumento, existimat Sestinus. Numus hic istud praeterea habet singulare, quod Plautillam appellat tantum ΦΟΥΛ-ΒΙΑΝ. СЄΒΑСΤΗΝ omisso Plautillae nomine.

ΑΙΓЄΙΡΑΤΩΝ. *Aesculapius stans.* (Mus. Borgia.) Numum similem vulgavit Vaillantius, sed cum legeret ΑΙΓΑΙΑ-ΤΩΝ, numum Aegitio Aetoliae tribuit. (Num. Graec. p. 114.) Adverti supra ad numos Aetoliae hujus urbis, numum hunc haud dubie Peloponnesi cuipiam urbi deberi additis ejus causis. Quod tum praedixeram, eventus comprobavit.

P. 265. col. 1. lin. 26.

Docuit me scrius Sestinius, Viscontium idem docuisse in Tomo VI. Musei Pio-Clem. Videatur ergo ex anno editionis, uter inventor sit putandus. Eruditus L., qui me contra Sestinii criminationes acriter defendit, (neue Bibl. der schönen Wissenschaften und der freyen Künste, 57. Bandes erstes Stück. 1796) sagt Seite 120: daß Payne's Werk mehrere Jahre vor dem T. VI. des Museum P. Clem. erschienen sey.

P. 284. col. 1. lin. 14.

Hunc Pellerinii autonomum loco moveri vult Sestinus, adfirmans, in similibus aliis distincte legi ΘΑΣΙΩΝ. (Lettere T. V. p. LV.)

P. 286. col. 2. post lin. 12.

Veridicum me fuisse vatem, docuit in epistola ad me data cl. Cousineryus, in cujus nunc potestate numus is est, opus ejus Osman Bey, qui doctus apprime fuit, scalpri ope novas inscriptiones ementiri.

P. 287. col. 2. lin. 5. post fuit.

Et narrat Plutarchus, (Quaest. Graec. n. 48.) Palladium revera stetisse Argis, unde furto sublatum Lacedaemonem migravit.

P. 293. col. 1. lin. ult.

Montis Olympi in Arcadia prope

Tegeam meminit Polybius. (Hist. L. V. c. 24.)

P. 322. *col.* 1. *lin.* 1.

Quin et idem ille Tylissi numus, quem in Gotha sua vulgavit Liebeus, fusus, spuriusque adeo visus est Iulio Schlägero musei Gothani custodi, ut ipse fassus est in epistola anno 1768 ad Khellium scripta, quam ipse teneo.

P. 322. *col.* 1. *post lin.* 25.

ARTEMISIVM.

Plinio urbs Euboeae, aliis promontorium, ubi Themistocles Persarum classem attrivit. Forte fuit urbs promontorio adstituta. *Autonomum* dedit Sestinus; (Lettere T. V. p. XLVI.)

Caput Herculis imberbe in leonis exuviis. Χ ΑΡΤΕ. *Caput canis, infra clava.* AR. IV.

Suapte patet, positum in hoc numo canem causa Dianae, Ἀρτεμιδος, a qua oppido nomen.

AR. RRRR.

P. 334. *col.* 2. *lin.* 27.

Vide, quae de numis his argenteis Seripho tributis continuo sub Siphno observabo.

P. 336. *col.* 1. *lin.* 18.

Impugnavi hoc loco, ut vides, Sestinii sententiam, numos similes inscriptos ΣΕ. Seripho pro vetere more permittentis, at inscriptos ΣΙ. Sicyoni vindicantis. Aliter disponere argumenta mea debueram, si testatus idem fuisset, etiam numos ΣΕ. apud Sicyonem reperiri, et statuendum adeo, hos quoque Sicyoni deberi. Verum en tibi literas a Cousineryo anno proxime elapso ad me datas, in quibus mihi significat, amicum suum Rostanum apud eandem urbem reperisse quoque numos cum epigraphe ΣΕ., et, quod consequitur, hos aequo jure Sicyoni esse tribuendos, scilicet perinde atque illos cum epigraphe ΣΙ. Cui sententiae ut fidem facerent viri praeclari, existimat Rostanus, veteres forte perinde scripsisse Σικυων et Σεικυων, sc. cum diphthongo. At non advertit animum vir insignis, diphthongum in prima hujus vocabuli syllaba stare non posse, cum ea a poetis omnibus cum Graecis tum Latinis constanter corripiatur, ut praeteream causas alias huic conjecturae nimium adversas. Neque felicius rem expedit Cousineryus, dum tenuiter conjectat veteres forte etiam scripsisse Σεκυων, quod effugium sane perviolentum est nullo suffragante exemplo. Ad haec si monetarii in argenteis suis numis variarunt scribendo jam ΣΙ. jam ΣΕ., cur non etiam nonnunquam variarunt in aeneis, quos Sestinius, eumque secutus Cousineryus Siphno ademptos Sicyoni restituendos statuunt, in quibus aliud non legitur, quam ΣΙ. solitum? quam difficultatem jam agnovit etiam ipse Cousineryus. Quid igitur in universa hac causa constituendum? Ajo, argenteos hos numos propter omnium causarum concordiam nullo esse pacto dissociandos, et aut esse Siphni et Seriphi, aut ad unum omnes Sicyonis, at tum ΣΙ. et ΣΕ. non significare nomen urbis, sed esse aut literas ἀρχαιντας magistratuum, vel monetariorum, aut esse quidcunque aliud nobis ignotum. Ante omnia vero attentius esse inquirendum, quo illi in tractu copiosius soleant

emergere. Audio passim inclamari, id genus numos in Peloponneso, et Sicyonis vicinia reperiri, at non video, inquisitum etiam fuisse, utrum illi non etiam justo numero in ipsa Siphuo et Seripho reperiantur, quod tamen, autequam judicium ferretur, praecipue fuerat indagandum. Quod ad aeneos III. et IV. formae inscriptos vel solo Σ., vel ΣΙ. attinet, quos iidem hi viri nullo fere discrimine Siphno ademptos Sicyoni largiuntur, eam ego litem meam non facio, cum ea solum a cognitione locorum, qui eos fructus parturiunt, pendeat. Horum ergo eruditorum judicio, qui se *αυτοπτας* profitentur, sterilis nuper Sicyon nobilem hactenus monetariis suis opibus Siphnum ad turpem egestatem adegit, ne quidem louga saeculorum usucapioue jus tutum siucerumque praestante.

P. 339. *col.* 1. *lin.* 22.

Tamen et Polyaenus memorat Satyrum Bospori tyrannum, et Gorgippum filium, qui successit. (Stratag. L. VIII. c. 55.)

P. 339. *col.* 2. *lin.* 20.

Hunc Sestinii numum ope scalpri fuisse refictum ab Osman Bey, ab ejus nunc possessore Cousineryo accepi.

P. 388. *col.* 1. *in fine.*

Alium ab hoc diversum nuper ex museo Cousineryano protulit abbas Sestinus: (Lettere Tom. V. p. XXIII.)

Caput juvenile galeatum. ✠ ΜΑΣΤΙΕΩ. *Pharetra.* AE. II.

Similem utrinque typum exstare in numis copiosis Ponti et Paphlagoniae urbium, ac propterea si qui numi hoc modo signati sunt, haud dubiae alterutrius esse regionis, dixi altius in Prolegomenis ad numos Ponti. Hoc igitur numo praeclare confirmantur ea, quae hoc loco de hac Paphlagoniae urbe dixi, ejusque verum nomen *Μαςια* invicte stabilitur.

P. 427. *col.* 1. *post lin.* 19.

ΤΟΝ. ΚΤΙΣ. ΝΕΙΚΑΕΙΣ. ΠΡΩΤΟΙ. ΠΟΝΤ. ΚΑΙ. ΒΙΘ. *Bacchus stans d. cantharum, s. thyrsum.* Domitiani. (Mus. ill. Bar. de Seckendorf.)

P. 441. *col.* 2. *lin.* 10.

Addendus his Prusiae alterutrius numis sequens, quem cl. Sestinus recens ex museo Ainslieano prodidit. (Lettere T. V. p. XXIV.)

Equus dimidius saliens. ✠ *Aper.* AE. III.

Si quis volet numum hunc Prusiae, quem diximus, *Venatori* proprium dicare, habet sententiae suae faventem typum apri.

P. 450. *col.* 2. *in fine.*

CISTHENE.

Autonomum hujus rationis:

Caput Cereris velatum et spicis coronatum. ✠ ΚΙΣ. *Eques nudus citato cursu, infra quem piscis.* AE. III.

ex museo Cousinery vulgavit abbas Sestinus, (Lettere T. V. p. XXIV.) et Cisthenem Mysiae oppidum refert. Verum plura suut Europae oppida, quae nomem suum ab iisdem his litteris inchoant. Typus aversae magis sane in Ma-

cedoniam invitat, in qua constat fuisse oppidum Cissi nomine.

Res adhuc plane incerta videtur.

P. 477. col. 1. post lin. 11.

Idem Sestinus serius jam vulgatis plures autonomos alios adjecit.

P. 485. col. 2. lin. 7. post Augusti:

quo modo et alium cum capite Vitellii ab eodem auctore editum perstringemus in Addendis ad Volum. VI. p. 319.

P. 500. col. 2. lin. ult.

Payne in hoc numo, aut simili suo legit ΝΩΙΚΞΗRΩ, etsi iconismus, quem tab. I. dedit, non satis in omnibus literis adstipuletur.

Cum haec vox, ait, nihil habeat adfine cum lingua Graeca, hanc inscriptionem existimat esse mysticam, ductamque ex obsoleta quadam dialecto. In alio simili, quem ipse vidit in museo regis Galliarum, legit ΝΟΙΑΤΞΗ, quod vocabulum suspicatur esse genitivum pluralem a ΗΕΤΗΣ, atque iterum mysticum. Proh nugas mysticas! Vide haec in ejus *Analytical Essay* p. 18. Ceterum existimo, posteriorem hunc numum esse eundem, in quo Pellerinius legere sibi visus est ΛΕΣΒΙΟΝ.

P. 505. col. 1. lin. 24.

Molesto fero, quae hoc loco dixeram, esse irrita, numumque tam praeclare historicum, si talis esset, qualis ferebatur, aliter explicandum. Alium similem, et magis integrum in museo Cousinéryano reperit Sestinus. (Lettere T. V. p. LXI.)

ΑΡΧΕΛΑΟC. *Caput Agrippinae sen., prae quo* ΘЄΑ. Ж ΘЄΟΦΑΝΗC. *Caput Germanici nudum, prae quo* ΘЄΟC., *in area* ΜΥΤΙ. ΑΕ. III.

Ergo cum ΘЄΑ partis anticae referatur ad Agrippinam, consequens erit, *το* ΘЄΟC partis aversae referendum ad Germanicum, non ad ΘЄΟΦΑΝΗC, qui in hoc numo, non minus atque ΑΡΧЄΛΑΟC, est magistratus. Ex aliis Mytilenaeorum numis satis constat, hos Germanico et uxori valde fuisse devotos, et utrumque adhuc vivum consecrasse. Interim certum est, in numo Neumanniano manifeste legi ΑΡΧΕΔΑΜ - - non ΑΡΧΕΛΑΟΣ.

P. 519. col. 1. lin. 19.

deleantur verba: *in numo Trajani* ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. ΓΡΑ. ΤΟ. Δ. Causam continuo dabimus.

Ibid. post lin. 24.

Propter varias causas describendus numus sequens:

Capita jugata Claudii laur. et Agrippinae. Ж ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. Ϯ. Δ. ΕΦΕ. *Cervus stans.* AE. III. (Cousinery, Mus. Caes.)

Numus hic pridem cognitus inique semper fuit promulgatus. Vaillantius in numi similis parte antica agnovit capita Augusti et Liviae, in Ж legit ΑΡΧ. ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. Δ. ΕΦΕ. (Num. Graec. p. 3. lin. ult.) Pellerinius in Augusto et Livia consentit quoque, sed in aversa legit ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. Γ. Δ. ΕΦΕ. (Mel. II. p. 10.) Nimirum certum Τ cum *ο* imminente, quod scriptum est pro ΤΟ, putavit esse literam Γ, nempe *ἀρχαιοσαι* vocis Γραμματευς. Sestinius capita an-

ticae dixit Trajani et Plotinae, et in aversa legit: ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. ΓΡΑ. ΤΟ. Δ. ΕΦΕ. (Lettere Tom. IV. p. 113.) At enim verum numi hujus statum probavit Cousineryus ex numo praeclari musei sui, in cujus antica est caput juvenile Neronis, in ·Χ· ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. ✝. Δ. ΕΦΕ., ergo si caput Neronis, necesse est, capita numi, quem mox descripseram, non esse vel Augusti et Liviae, vel Trajani et Plotinae, sed Claudii et Agrippinae. Aversam autem esse talem, qualem dictavi, probant bini numi nitidissimi, quorum unus est in museo Cousineryi Smyrnae, alter in museo Caesareo, quem huic idem vir ornatissimus liberaliter cessit. Ex quo exemplo iterum apparet, quam parum fidere possimus lineamentis Augustorum in minutis his numis, quando praeterea eorum nomina non adduntur.

P. 533. *col.* 1. *in fine.*

NEAPOLIS.

Imperatorium Treboniani, in cujus aversa est: ΝΕΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Fortuna stans*, quia Smyrnae Cousineryo in manus venit, Neapoli Ionicae dedicavit Sestinus, (Lettere T. V. p. XXV.) atque una autonomam, quem Combius Neapoli Cariae permisit, cujusque nos in Neapoli Macedoniae mentionem fecimus, huic Ioniae restituendum censet, quam nos conjecturam, utpote in re valde incerta, in incerto quoque relinquimus.

P. 546.

Quam modo memoravi difficultatem in dignoscendis numis minutis, qui hoc aevo in variis Asiae urbibus signati sunt, confirmabit numulus sequens, quem nuper museum Caesareum beneficio ornatissimi Cousineryi nactum est:

ΖΜΤΡ. *Caput Neronis nudum barbatulum.* Χ ΕΠΙ. ΦΙΛΙΣΤΟΤ. ΕΙΚΑΔΙΟΣ. *Victoria gradiens s. tropaeum super humero.* AE. III.

Numum similem vulgavit Haymius, et conjecit, partem anticam praeferre caput Lucii Caesaris. (Tom. II. p. 225.) Non tulit judicium istud Liebeus alter numi similis praeco. (Goth. num. p. 334.) Nam cum in numo, quem pagina praecedente dedit, videret capita jugata Caligulae, ejusque matris Agrippinae scripto item in aversa ΕΠΙ. ΦΙΛΙΣΤΟΤ. ΕΙΚΑΔΙΟΣ., jure arguit, numum, qui *Philistum Icadiumque* Smyrnae sub Caligula magistratus contineret, in tempora Augusti non posse retrahi, neque adeo vultum Lucii insculpi numo, qui pridem fato functus esset. Non advertit vir eruditus suam ipsius causam postremo hoc argumento labefactari. Nam si istud valet, quo pacto cum Caligula jugari potuit, ut ipse hoc loco docuit, caput Agrippinae matris, quae mortua jam fuit, quando imperium filius adivit? Atque vel propterea exploratum puto, capita haec Caligulae et Agrippinae non esse, nam vix aliqua, aut certe paucissima exstant exempla jugati capitis vivi cum capite mortui. Decisam litem puta, si statuas, in numo Liebeano proponi capita Claudii et Agrippinae junioris, quam sententiam plane confirmat numus praesens, isque integerrimus cum capite Neronis juvenis certissimo, docetque praeterea, numos omnes, qui Philisti et Icadii meminere, Claudii imperio deberi. Notandum praeterea, Wildium edidisse

autonomum inscriptum: ΣΜΥΡΝΑ.ΝΙΚΑΔΙΟΣ, (Sel. num. tab. 24. n. 143.) pro quo legendum ΕΙΚΑΔΙΟΣ, jam vidit Liebeus.

P. 581. *col.* 2. *post lin.* 12.

EVHIPPE.

Imperatorium Lucillae ex museo Sanclementii Romani edidit cl. abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. XXVI.)

ЄΥΙΠΠЄΩΝ. *Salus stans.*

Stephanus: ΕΥΙΠΠΗ, δημος Καριας, ὁ οικητωρ Ευιππευς. Non possum satis mirari consilium Sestini, qui ad stabiliendam suam Cariae Euhippen omisso, quod laudavi, Stephani testimonio unum advocat Plinium, docentem: (L. V. §. 31.) *Intus et Thyatira alluitur Lyco Pelopia aliquando et Euhippa cognominata*, quae quidem omnia non ad Euhippen Cariae, sed una Thyatira Lydiae pertinent, et si careremus indicio Stephani, nesciremus, aliquam stetisse in Caria Euhippen.

P. 581. *col.* 2. *post lin.* 15.

Autonomum nuper Sestinus ex museo Cousineryano vulgavit: (Lettere T. V. p. XXVI.)

Iuppiter cultu Iovis Labrandensis stans. Χ ЄΥΡⲰ. *Bipennis.* AE. III.

Idem in sequente imperatorio vocatur ΖЄΥϹ. ЄΥΡΩΜЄΤϹ.

Adde autonomum alium:

Iuppiter Labrandensis stans, ut in praecedente. Χ ЄΥΡΩΜΑΙⲰΝ. *Aquila stans.* AE. III.

Vulgavit hunc nnmum Sestinius, sed, cum in eo legerit ЄΥΜЄΝЄⲰΝ, Eumenensibus Phrygiae tribuit. (Letterè T. IV. p. 125.) At Cousineryus in eo ipso numo legendum docet ЄΥΡΩΜΑΙⲰΝ, quod et plane verisimile causa Iovis Labrandensis, typi Carici.

P. 586. *col.* 2. *lin.* 17.

Cousineryus, qui hunc Sestini numum nunc possidet, pro ΣΩΝΩΝ legendum docet ΣΩΧΩΝ, tamen neque sic hujus epigraphes explicatio juvatur.

P. 587. *col.* 2. *lin.* 26.

Sed et in hoc Sestinii numo legendum ΠΛΟΥΤΟΛΟΓΗϹ, non ΠΛΟΥΤΟΛΟΓΟϹ, nunciavit Cousineryus.

ADDENDA
AD
VOLVMEN TERTIVM.

P. 32. col. 1. post lin. 2.

ΚΛΑΤΔΕΙΚΟΝΙΕΩΝ. *Perseus nudus stans d. caput Medusae, s. harpam, in numo Hadriani.* (Sestini Lettere T. V. p. XXX.)

P. 86. col. 1. lin. 11.

Similis utrinque typus est in numis Sciones Macedoniae, quam vide in Addendis ad Vol. II.

P. 109. col. 1. post lin. 5.

MOSSYNA.

Mossynos conventui Pergameno subjecit Plinius, perinde ac Thyatirenos et Hermocapelitas, certos Lydiae populos. (L. V. §. 33.) Phrygiae Pacatianae Mosynam inseruit Hierocles, (in Synecd. p. 665.) tum et variae Notitiae, quas dabunt Harduinus et Wesselingius in suis ad hos auctores commentariis. Alios Mossynos in Ponto versus Colchidem constituit Plinius *notis signantes corpora.* (L. VI. §. 4.) Ergo cum non una esset hujus nominis urbs, videtur nostra haec Mossyna discriminis causa se in Lydis sitam profiteri.

Autonomi.

Caput Cereris velatum, pone spica. Ӿ ΜΟΣΣΥΝΩΝ. ΛΥΔΩΝ. *Spica, omnia intra coronam spiceam.* AE. III.

Numum hunc vulgavit Sestinius, sed legit: ΜΟΣΤΗΝΩΝ. ΛΥΔΩΝ, deceptus nimirum adfinitate nominis, et quia Mostenos revera in numo Hadriani apud Vaillantium dictos Lydos vidit. Verum iterato mihi adfirmavit Cousineryus hujus ipsius numi possessor, absque dubio in hoc suo numo legi ΜΟΣΣΥΝΩΝ, eumque adeo Mossynae nostrae esse restituendum. Vide etiam proximum imperatorium.

AE. forte unicus.

Imperatorii.

Unum Hadriani vulgavit Vaillantius: ΜΟϹΤΗΝΩΝ. ΛΥΔΩΝ. *Amazon eques.* At miratur Cousineryus, in nullo

alio numo Mostenos dici Lydos, praeeunte adeo autonomo praecedente jure illi verisimile videtur, in hoc quoque Hadrianeo legendum ΜΟϹϹΤΝΩΝ. ΛΤΔΩΝ.

AE. RRRR.

P. 109. *col.* 2. *lin.* 3.

sed verisimiliter restituendus Mossynae, de quo continuo egimus.

P. 113. *col.* 1. *lin.* 11.

Quam inique Sestinius notos hos autonomos inter imperatorios Vitellii collocari jusserit, docebimus in Addendis ad Volumen VI. p. 319.

P. 119. *col.* 2. *lin.* 3.

Alium aeneum I. formae cum capitibus Gordiani et Tranquillinae et typo Hermi jacentis a se conspectum Mediolani nunciavit cr. Caronius.

P. 120. *col.* 1. *lin.* 20.

Lectionem M. ΤΤΛΛΙ. confirmat etiam Sestinus ex pluribus aliis sibi conspectis. (Lettere T. V. p. LVI.)

P. 126. *col.* 2. *lin.* 31.

Verum nunciavit nuper cl. Cousineryus, in cujus nunc museo vulgatus hic a Sestinio numus servatur, in eo perinde atque in aliis hujus urbis numis legi ЄΠΙ. ΓΡΑ., non ЄΠΙ. ϹΤΡΑ. Nondum ergo constat, Trallianos in moneta sua alio magistratu, quam scriba, usos. Eodem loco Sestinius alium Trallianorum numum edidit cum mira epigraphe ΕΠ. ΑΤΡ. ΜΑΤΡ. ΚΡΙΤΙΟΤ. Ergo, (cogitabam, cum istud legerem) non soli marmorum veterum interpretes nobis obtrusere gentem *Maureliam*, sed jam nunc ex numis quoque Sestinius. Melius in eodem hoc numo legendum docet autopto Cousineryus: ЄΠΙ. ΓΡ. Μ. ΑΤΡ. ΚΡΙΤΙΟΤ. recte secundum alios Trallianorum numos.

P. 139. *col.* 2. *lin.* 15.

Quae de horum numorum typo ad diluvium Noemiticum referendo dixi, confirmantur etiam marmore sepulcrali, quod dedit Maffeius. (Mus. Veron. p. 279.) Fingitur in eo arca undis innatans, stansque intus Noe acceptans oleae ramum, quem ei advolans columba rostro porrigit, pictura tota ad eum plane modum comparata, qui est in ipsis hujus argumenti numis. Ex quo manifeste apparet, hac ratione Noemi cataclysmum exprimi fuisse solitum. Ne vero quis Deucalionis diluvium eo intelligendum existimet, vetat, quod addita inscriptio aperte docet, monumentum istud esse ex sepulcralibus unum.

P. 153. *col.* 1. *lin.* 26.

In catalogo musei d'Ennery ani p. 593. legitur: ЄΠΙ. ΓΡΑ. ΚΛ. ΦΛΑΚΚΟΤ. Unde sequitur solitarium Γ. in numis hactenus citatis non explendum Γαιυ, ut credideram, sed Γραμματεως, estque adeo Eucarpia earum urbium una, cui magistratus scriba praefuit.

P. 153. *col.* 2. *lin.* 10.

Tollendus hic Sestinii numus, et restituendus Euromo Cariae, ut monui supra in Addendis ad numos Euromi, (volumini II. ad p. 581.)

P. 164. *col.* 2. *lin.* 13.

Haec adoptio, sic ut quis eodem tempore plurium esse urbium filius posset, ut inter Graecos valuit, ita Romae vetita fuit. Diserte istud Cicero: (pro Corn. Balbo c. 11.) *Duarum civitatum civis esse nostro jure civili nemo potest, non esse hujus civitatis civis, qui se alii civitati dicarit potest.* Et infra: (Cap. 12.) *Atqui ceterae civitates omnes non dubitarent nostros recipere in suas civitates, si idem nos juris haberemus, quod ceteri.— —Itaque in Graecis civitatibus videmus, Athenis Rhodios, Lacedaemonios, ceteros undique adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum.*

P. 165. *col.* 1. *lin.* 32.

Alium nuper cum simili typo ejusdem Caracallae edidit cl. Visconti, sed in quo epigraphen legit: Λ. ΑΙΛ. ΤЄ. ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΗC. ΑΝЄΘΗΚЄΝ. ΛΑΟΔΙΚЄΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. (Mus. Pio-Clem. T. VI. p. 81.) En exemplum alterum gymnasiarchae in numis praeter numum Pergami Mysiae. Minus tamen adridet, quod vir eruditus videatur innuere, alias omnes lectiones; quas alii ex numis similibus promulgaverunt, fallere. Plures sane in magistratu *Pigrete* conspiraverunt, et Pigretem Carem memorat Polyaenus, (L. VII. c. 3.) et Suidas. (*NB.* Ait ibidem Visconti, numos similes ad Laodiceam Syriae *ragionevolmente et unanimemente* referri, cum tamen plerique alteram Phrygiae malint, ac praecipue Pellerinius (Mel. I. p. 70.)

P. 172. *col.* 2. *post lin.* 3.

Adjecit alium abbas Sestinus cum capite Philippi senioris. (Lettere T. V. p. XXIX.)

P. 208. *col.* 1. *post lin.* 17.

TIGRANES II. et soror ERATO.

ΒΑCΙΛЄΥC. ΒΑCΙΛЄΩΝ. ΤΙΓΡΑΝΗC. *Caput regis juvenile tiara Armeniaca tectum.* Ӿ ЄΡΑΤΩ. ΒΑCΙΛЄΩC. ΤΙΓΡΑΝΟΥ. ΑΔЄΛΦΗ. *Caput Eratus.* AE. II.

ΒΑCΙΛЄΥC. ΜЄΓΑC. ΝЄΟC. ΤΙΓΡΑΝΗC. *Caput regis simile* Ӿ --- ΤΙΓΡΑΝΟΥ. ΑΔЄΛΦΗ. *Caput muliebre simile.* AE. II. (Pinkerton Ess. on med. Vol. I. p. 300. ex museo Hunter.)

Priorem numum, nactus est Romae insignis vir doctrinae Henricus Sanclementius, subinde Vaticano numorum museo liberaliter cessit. Eum postea cl. abbas Sestinius addita icone vulgavit. (Lettere T. V. p. V. et XVIII.) Noster hic Tigranes quotus sit inter Armeniae reges numerandus, non satis tuto potest definiri. Ex regibus hujus nominis omnium maxime illustris fuit is, qui se primus Magnum, regemque regum dici voluit, Syriam rapuit, victus deinde a Lucullo a Pompejo M. debellatus fuit. Fueritne ante hunc aliquis alter Tigranis nomine, non satis liquet, Vaillantius in suo regum Armeniae catalogo, quem principio indicavi, magnum hunc Tigranem vocat II. natum Tigrane I., et ejus testem laudat Strabonem, verum quae hic ibi de Tigrane narrat, non ad praetensum hujus patrem Tigranem sed Tigranem M. pertinent, quem vage ait fuisse Ἀρταξίου ἀπόγονον, id est: traxisse

genus ab Artaxia, qui defecit ab Antiocho M., regnumque Armeniae fundavit. (L. XI. p. m. 804.) Unus forte Appianus Tigranem M. vocat Tigranis filium, (in Syriac. c. 48.) sed fuere, qui hunc propter famam nimium incertam negligendum putarent, quos inter fuit Reinerus Reineccius, quem secutus sum ego. Fuit etiam Tigranes Magni filius, primum in patrem pius, deinde impius. Vide Reineccium. Utrum vere in Armenia regnaverit, non satis compertum. Eum sane inter Armeniae, saltem majoris, reges non recepere neque Vaillantius, neque Brotierus. (ad Tacit. Tom. I. p. 365.)

Serius inter Armeniae reges memoratur alius Tigranes, quem omissis aliis minus certis lubet Tigranem II. appellare, et ad quem numus praesens haud dubie pertinet. Tigrani I. Magno succedit filius Artavasdes, quem Antonius IIIvir fraude circumventum cepit, et Alexandriam deduxit, postea interfecit, ut narrat Tacitus, (Ann. L. II. c. 3.) sed Dio post cladem Actiacam a Cleopatra caesum refert. (L. LI. §. 5.) Ejus numum supra dedi. Patris regnum adit filius Artaxias, quo per dolum propinquorum occiso, ut eodem loco perhibet Tacitus, Augustus V. C. 734 in Syria degens Armeniis Tigranem praefecit, et per Tiberium Neronem in regnum deducendum curavit. Idem refert Dio, (L. LIV. §. 9.) sed in nonnullis variat. Caesi Artaxiae, et Tigranis ab Augusto constituti regis meminit etiam monumentum Ancyranum. (Chishall. Ant. Asia p. 175.) Quare mirum, regem hunc a Tiberio Armeniae impositum a Veleio contra omnium fidem non Tigranem, sed Artavasdem vocari. (L. II. c. 94.) Hunc Tigranem Dio fratrem Artabazis appellat, melius secundum dicta Artaxiae.

Iam quae ad explicandum hunc numum propius pertinent, petenda ex Tacito jam a Sestino praeclare indicata. Is postquam narasset, Tigranem ab Augusto Armeniae fuisse impositum, subjicit: (Ann. II. 4.) *Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis ejus, quamquam sociatis more externo in matrimonium regnumque. Deinde jussu Augusti impositus Artavasdes, et non sine clade nostra dejectus. Tum C. Caesar componendae Armeniae deligitur. Is Ariobarzanen origine Medum ob insignem corporis formam, et praeclarum animum volentibus Armeniis praefecit. Ariobarzane morte fortuito absumpto stirpem ejus haud toleravere, tentatoque feminae imperio, cui nomen ERATO, eaque brevi pulsa, incerti, solutique, et magis sine domino, quam in libertate, profugum Vononem (Parthiae regem) in regnum accipiunt.*

Praeclarus hic numus una cum Taciti verbis collatus non pauca nos edocet. Dicitur Erato regis Tigranis soror, et verisimile plane, fuisse et conjugem cum adserat Tacitus, in Tigranis gente more externo cum sororibus sociata fuisse matrimonium regnumque. Ergo Tigranes suam et sororem et conjugem in moneta sociando idem fecit, quod multo ante reges Aegypti, et serius Commagenes. Narrat Tacitus, Armenios Ariobarzanis mortui stirpem, haud dubie, quia peregrina fecit, non tolerasse. Verisimile ergo, eos respexisse Erato, mulierem quidem, tamen gentis suae, et Tigranis fratris uxorem. Ex hoc iterum numo

discimus, etiam reges Tigranis M. successores, quamquam imminuta multum potentia, sese *reges regum* appellari voluisse.

Reginae Eratus nomine meminit etiam Dio in illustri fragmento, quod in bibliotheca Veneta reperit *μνησικωτατος* Iac. Morellius, ediditque Bassani anno 1798. Is, dum res a Caio Caes. Augusti F. annis U. C. 754 et 755 in Oriente gestas persequitur, narrat etiam: *ὁι Τε μην Αρμενιοι, και περ τουτε Τιγρανου ἐκ πολεμου τινος βαρβαρικου φθαρεντος, και της Ερατης την ἀρχην ἀφεισης, ὁμως ἐπειδη Αριοβαρζανει τινι Μηδῳ, ὁς ποτε μετα του Τιριδατου προς τους Ρομαιους ἀφικτο, παρεδιδοντο, ἐπολεμησαν σφισι τῳ ἑτερῳ ἐτει, ἐν ᾧ Πουπλιος τε Ουϊνικιος και Πουπλιος Ουαρος ὑπατευσαν.* *At vero Armenii, etsi Tigranes in bello quopiam cum barbaris gesto interiisset, et Erato regno cessisset, tamen, posteaquam Ariobarzani cuidam Medo, qui olim cum Tiridate Romam pervenit, traditi sunt, bellum illis intulerunt anno sequente, quo consules processerunt P. Vinicius, et P. Varus.* En tibi et Tigranem et Erato perinde atque in numo praesente conjunctos.

Verum collatis Taciti et Dionis verbis necesse est, binas fuisse Armeniae reginas nomine Eratus, unam, quae Ariobarzanem praecessit, aliam quae hunc secuta est, nisi alteram hanc cessisse primum, postea revocatam velimus statuere, sed quam ego difficultatem, praecipue in his rerum incertis intactam relinquo, contentus indicasse, numi nostri Erato esse eam ipsam, quae illo teste fuit Tigranis soror, et ex mente Dionis una cum Tigrane aut regnavit, aut illi proxime successit.

Ceterum mirum mulierem Armeniam sibi Graecum Eratus nomen imposuisse, non amantibus vel in ipso nomine peregrinitatem Armeniis, quod non multo post patuit, cum Zenonem Polemonis Pontici filium, quem ipsi sibi regem expetierant, *Artaxiam* appellavere. (Tacit. Ann. II. 56.)

Nemo non videt, numum alterum Hunterianum ad eundem Tigranem pertinere. Unum discrimen faciunt tituli partis anticae, sed arbitrarii sane, nimirum ΒΑCΙΛΕΥC. ΜΕΓΑC pro ΒΑCΙΛΕΥC. ΒΑCΙΛΕΩΝ. Additur ΝΕΟC, seu *novum* istud vertere velis, seu *juniorem* nempe respectu Tigranis I.

P. 221. *col.* 1. *lin.* 33.

Sestinius numum hujus Antiochi III. cum anno AP. citat (Lettere T. IV. p. 7.) quo anterior alius adhuc conspectus non est.

P. 234. *col.* 1. *lin.* 24. *post AE. III. adde:*

Similem, sed Æ. I. sistit Pembrock. P. II. tab. 62.

P. 234. *col.* 2. *in fine adde:*

Caput regis diadematum. ☧ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΤΡΥΦΩΝΟΣ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. *Aquila fulmini insistens, in area* L. Δ. *et monogramma.* Æ. I. (Sanclementius de vulgari aera. p. 269.)

Cimelium istud nunc primo promulgatum etiam propterea illustre, quod annos regni sistit, quae peristasis in numis regum Syriae observata nondum fuit.

P. 258. *col.* 2. *lin.* 10.

Non praetereundum hoc loco epigramma illustre inscriptum monumento

lapidibus sectis coustructo, et figuris anaglyphis exornato, quod hodieque exstat Atheuis:

C. IVLIVS. C. F.	ΒΑΣΙΛΕΤΣ
FAB. ANTIO	
CHVS. PHILO	ΑΝΤΙΟΧ
PAPPVS. COS.	ΟΣ ΦΙΛΟ
FRATER. AR	
VALIS. SVLLE	ΠΑΠΠΟΣ
CTVS. INTER	ΒΑΣΙΛΕ
PRAETORI	ΩΣ ΕΠΙ
OS. AB. IMP.	
CAESARE	ΦΑΝΟΤΣ
NERVA	
TRAIANO	ΤΟΤ ΑΝ
OPTVMO	
AVGVSTO	ΤΙΟΧΟΤ
DACICO.	

Praeclari hujus monumenti Athenis sibi conspecti meminere indefessi antiquitatum venatores Spouius, (Voyage T. II. p. 204.) et Whelerus, (Voyage T. II. p. 449.) sed negligendum duxi, non quod his auctoribus de ejus fide dubitarem, sed de sincera lectione, quam in utriusque operibus nimium saepe fallacem, sive inscriptiones, sive numos vulgarent, comperi. At modo gratissimam nobis rem fecit ill. Marinius, dum insigne hoc epigramma ex codice saeculi XV. bibliothecae Barberiuae sincerum vulgaret addita iusuper ejus mouumeuti imagine. (Frat. arv. Tab. LVI.) Docet haec inscriptio, Epiphanem Antiochi IV. Commageni filium Romae, quod jam constabat, sedem fixisse, factumque patrem filii Antiochi, qui sese ob adfectum in avum Antiochum IV. Philopapum, *avi amantem*, et jure avito *regem*, sed ad vitandam invidiam tantum in inscriptioue Graeca, vocari voluit, neque est aspernatus, sublata regni sui recuperandi spe, fungi muneribus, quae tum Roma in viros illustrioris seu meriti, seu fortuuae couferre consuevit. Reliqua eximia, quae epigramma istud multiplicis eruditionis locuples coutinet, vide praeclare explicata ab ipso Mariuio.

P. 264. *col.* 2. *l.* 30. *post:* (*Arigoni*) vel ЄΠΙ - . - - OCЄIPOCI. (Sestini T. V. p. 62.)

P. 281. *col.* 1. *l.* 18. *post:* (*Mus. Caes.*)

I^{H}P (Mus. Caes.)

P. 281. *col.* 2. *post: quae sua fuit.*

Huic, quem proposui, uumorum Neronis calculo adversatur cl. Sanclementius. (de vulg. aera p. 183.) Is, ut probaret, Antiochenis anni initium fuisse finem Octobris, aut saltem post diem XIII. Octobris, advocat tetradrachma Neronis, quae annos epochae Caesarianae cum annis hujus Augusti conjungunt, scilicet: AIP. Θ., AIP. I., BIP. I., quorum primum cognitum jam est ex museo Caesareo, alterum ex museo d'Ennery, et cujus ipse quoque exemplar possidet, tertium item ex museo Caesareo. Cum idem Neronis annus I., seu decimus, legatur juxta binos annos diversos aerae, nempe AIP. et BIP., necesse est, eum convenire parti anni Antiocheni AIP., et parti anni BIP., Aunus primus Neronis coepit die XIII. Octobris V. C. 807, ergo annus decimus eodem die anni U. C. 816 inivit. Annus aerae AIP. coepit in autumuo U. C. 815. Quod si coepisset ante diem XIII. Octobris, non potuisset cum hoc conjungi anuus Neronis deci-

mus, qui nonnisi die XIII. Octobris anni 816 currere coepit. Erit ergo scenndum Sanclementium annornm combinatorum ordo sequens.

V. C. 815 die XIII. Octob. coepit Neronis annus IX., seu Θ. Cnrrebat tum adhuc annus aerae IP.

Sub finem ejusdem mensis coepit annus aerae AIP. Cum hoc ergo currebat annus Neronis Θ, atque idem exivit die XIII. Octobris U. C. 816, currente deinceps anno I. sociato cum anno aerae AIP. usque ad ejusdem Octobris finem, quo deinde initium habnit annus aerae BIP, cum quo adeo ἀναλόγως jungitur annus Neronis I.

Quo olim tempore in numos Antiochenos commentabar, eosque commentarios anno 1786 in lucem dedi, eam difficultatem non attigi, neque attingere potui, quippe nondum tum mihi cognito numo AIP. I., quem deinde in catalogo d'Enneryano reperi. Eum subinde in hoc opere loco suo inserui quidem, sed quod fieri debuerat, utriusque anni naturam investigare neglexi, quod nunc a Sanclementio praestitum, et ita quidem, ut satis pateat, ex horum numorum praecepto aerae Antiochenae initium longius esse differendum, meamque et aliorum sententiam adfligi, qui ejus initium in Septembrem retraxernnt. Sed fuisse mihi istnd statuendi causam, et quidem ex his ipsis etiam Neronis numis Antiochenis, modo comprobare instituam, ex quo examine patebit etiam, si qui numi suffragantur Sanclementio, refragari alios. Exstant dno tetradrachma Neronis, quorum singula exhibent annum aerae HP., at in horum uno est annus Neronis E, (Noris epoch. Syrom. p. 489.) in altero annus ϛ. (Pellerin, Morelli.) Miror, utrumque hunc numum, aut saltem eorum priorem fugisse industriam Sanclementii. Praeclari ejus viri more calculis rem agamus. Coepit annus aerae HP. in autumno U. C. 812, et quidem ex mente Sanclementii in fine Octobris. Annus Neronis E coepit die XIII. Octob. U. C. 811 exiturus codem die U. C. 812. Quo igitur pacto aunus E sociari potest cum anno aerae HP., qui non nisi a fine Octobris U. C. 812. fluxit? Iam igitur supponamns, aeram coepisse mense Septembri, aut certe ante diem XIII. Octobris. Qualicnnque ergo ejus temporis die U. C. 812. coepit annus HP., et cum hoc currebat adhuc annus Neronis E coeptus die XIII. Octob. U. C. 811. exiturus proximo die XIII. Octob. 812, quo incepit annns Neronis ϛ. Quapropter ut Sanclementius ex nnmis suis probavit, initium aerae Antiochenae esse differendum, ita ego ex meis, esse anticipandum.

P. 300. *col.* 2. *lin.* 15.

quin et Commodi et Severi. (Lettere T. IV. p. 38.)

P. 314. *col.* 1. *lin.* 28.

Necesse est, verum numi hujns statum planius describere, qui iterum a me adcurate inspectus talis est:

. . . . . . ΝΕΡ. ΚΑΙϹ. ΤΡΑ. - - - *Caput laur.* ✗ ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΓΜΡ. *Mulier tutulata sedens d. spicas, s. hastam, prae ejus pedibus* ΙΙΙΡ.

Ejus similes dnos alios his verbis describit Abbas Sestinus, (Lettere T. V. p. LXVII.)

ΝΕΡ. ΚΑΙϹ. ΤΡΑΙΑΝ. ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. *Caput laur.* ✗ ΓΑΒΑΛΕΩΝ.

ΓMP. *Mulier tutulata sedens d. spicas, s. hastam, in area quasi ad pedes* HKP.

Ex omnibus apparet, numum priorem cum sequentibus Sestinianis eundem esse, et evanidas prioris literas ex his supplendas. Sin istud, indicium hoc aeram Gabalensium non parum turbat. Dixi post Norisium, Vaillantium, Froelichium, Belleyum, eam coepisse in autumno U. C. 707. Huic si addatur annus Gabalensium ΓMP, seu 143, is coepit in autumno U. C. 849 exiturus in autumno U. C. 850. At quoniam Trajanus nonnisi circa autumnum U. C. 850 a Nerva adoptatus, et Caesar dictus fuit, sanxit Froelichius, (IV. Tent. p. 176.) ac post eum Belleyus, (B. L. T. XXI. p. 442. Mem.) Trajanum adoptatum fuisse circa autumnum anni 850, et antequam Gabalensium annus ΓMP exiret, atque id tanto magis videri verisimile, quia Froelichius in numo suo Trajanum tantum dictum Caesarem vidit, nondum vero Augustum, qui posterior titulus ei nonnisi exeunte Ianuario anni sequentis 851 per Nervae mortem accessit. Haec omnia ultro collabuntur, si verum est, quod adfirmat Sestinius, in numis suis Trajano Augusti titulum addi. Nimirum si aera duceretur ab anno U. C. 707, annus ΓMP. exiret in autumno 850, quo tempore Trajanus nondum Augustus fuit. Ergo praecipiente hoc numo pro initio aerae statuendus esset autumnus U. C. 708, in qua sententia jam fuit Harduinus. (Opp. sel. sub *Gabala.*) At quid tum statuendum erit de numo Aquiliae cum anno CΞH. 268? qui, si ab anno 708 ducatur, incipiet in autumno U. C. 975, verum Elagabalus jam mense Martio ejusdem anni mortem oppetiit. Unde fit, ut numus Trajani pro aerae exordio exigat annum U. C. 708, numus Aquiliae annum 707.

Ad eandem causam magnopere pertinet inquirere in literas HKP, numis Sestinianis insuper additas. Hae literae in meo, hac parte illaeso, sic exaratae sunt: ΙΙΙΡ. Sin forte linea horizontalis priores duas perpendiculares conjungens evanuit, dare illae possent annum HIP. Istud certum, in numo meo lineam tertiam K non esse, sed I indubitatum. Verum esto annus HKP. Sin istud, is multo magis probabit, aerae Gabalensis initium ducendum esse ab anno U. C. 708. Iam primum dubitari nequit, annum HKP, 128 pendere ab aera, quam alii Augustanam, ego libentius vitandi ambigui causa, Actiacam appellare soleo, quae coepit in autumno U. C. 723. Ad hunc additus annus numi 128 invicte comprobabit, numum signatum fuisse ab autumno U. C. 850 usque ad sequentem autumnum 851. Ergo, ut idem annus U. C. 850 pro initio aerae Gabalensis obtineatur, necesse pariter erit, ejus initium capere ab anno U. C. 708. Quo pacto Sestinius, qui post Vaillantium initium aerae statuit annum 707, adserere potuerit, annum utrumque, ΓMP et HKP. concurrere ad annum U. C. 850, ignoro. Ex quo sequitur, si modo vere in numis, quos laudavi, inscriptum reperitur HKP, dubium non esse, Gabalenorum aeram ducendam esse ab anno U. C. 708, ac praeterea illustre aliud nos habere exemplum duplicis epochae uni eidemque numo inscriptae, quod hactenus tantum in numis Antiochiae, Ascalonis, et Gazae est observatum, ut diximus alibi. (Vol. IV. p. 403.)

Ad Aquiliae numum quod attinet, ad eum ego explicandum facilem exitum

non reperio. Esset quidem, si statuere quis vellet, ac posset, Gabalensibus anni initium veri fuisse adfixum. Ceterum molestam annorum hujus urbis confusionem jam in ejus numis perstrinximus.

NB. Operae pretium esset scribere Romam, et sciscitari, utrum hi Gabalorum numi revera tales sint, quales illos profitetur Sestinius. Illo teste eorum unum exemplar est in museo Sanclementii.

P. 326. *col.* 1. *lin.* 7.

Hunc numum ex hujus Seleuciae moneta eximit Sestinius, et restituit Seleuciae Syriae, nam in suo magis integro et qui Macrini item est, legit additum: ΠΡΟϹ. ΤΩ. ΚΑΛΤΚ. (Lettere T. V. p. LXIII.)

P. 336. *col.* 2. *post lineam* 21.

HIERAPOLIS.

Exhibet Patinus numum Antonini Pii, (Num. impp. p. 182.) in cujus aversa: ΙЄΡΑΠΟΛЄΙΤΩΝ. ЄΝ. ΤΩ. ΛΙΒΑΝΩ. *Figura militaris stans d. vexillum.* Auctori hic numus *Hierapolim designat, quae ad Libanum sita est, in Phoenicia Cyrrhesticae regionis.* Ergo is sua unius auctoritate Libanum usque ad Hieropolin Cyrrhesticae in septemtriones promovet, quin et Cyrrhesticam Phoenices partem efficit. Ad haec Hieropolis Cyrrhesticae nunquam se in numis scripsit Ιεράπολις, semper Ιεροπολις. Non lubet quaerendae ad Libanum Hierapoli, quae nulla a geographis huic monti imponitur, multum inhaerere, cum suspicio sit epigraphen male lectam, numumque esse Caesareae Libani, cujus alium cum typo simili, et capite item Antonini Pii edidit Belleyus. (B. L. T. XXXII. p. 685.)

P. 402. *col.* 2. *lin.* 24.

Insere hic epistolam V. Torremuzzae ad Khellium datam, in qua is eodem plane modo ridet eos, qui numos Siculo-phoenicios explicare conati sunt.

— — — — — —
— — — — — —

Piacemi infinitamente la notizia della medaglia di Neto acquistata da Monsr Pellerin; è ella invero rarissima, e la prima, che si scuopra di tale città, poichè quella portata dal Paruta, convengo benissimo, che ad essa non appartenga. Se ella mi facesse grazia di mandarmene un disegno, mi riuscirebbe di sommo piacere.

Per ciò poi che riguarda alle Medaglie con testa d' Ercole da una parte e dall' altra testa di Cavallo, Palma ed Iscrizione Punica, pelle quali V. S. Ill^a desidera sapere, in qual luogo si rinvenga di esse maggior quantità per tirare da tal notizia il giudizio, a quale antica città possano appartenere, devo dirle, che tal verifica di luogo non fà al caso perchè medaglie Puniche se ne trovano ordinariamente da per tutta la Sicilia, ne puo dirsi, che in un luogo se ne rinvengano più che in un' altro. Sul proposito però di queste Medaglie debbo dire uno sperimento pratico da me fatto, che i Caratteri di quante io ne abbia vedute originali, li trovo sempre diversissimi uni dagli altri, e resto assai meravigliato, come con tanta franchezza da taluni se ne diano le interpretazioni.

Io posso dire aver avuto sotto gli occhi quanto finora si ha scritto sulla lingua, e Caratteri Fenicj, e Punici, vi feci un tempo una lunga fatica sull' occasione di molte Iscrizioni Puniche, la maggior parte inedite, che dovrò publicore nella mia opera, ho lungamente fatta riflessione a quanto ne serissero ultimamente Monsr Swenton e l' Abbé Burthelemy nelle memorie dell' Academia di Parigi, e a quanto ne avean prima detto il Rhenferd, il Maffei, il Gori, Monsr de Gujot, Monsr de Mojo, l' Abbé Agius, gli Autori francesi della Diplomatica, lo Spagnolo Sigr Florez, e tant' altri, e conchiudo nel sentimento, che tutte sono belle idee, e che si sa in oggi della lingua Punica, quanto se ne sapeva due Secoli addietro. Questo sistema d' incertezza sarebbe stato l' oggetto di una dissertazione, che io volevo premettere alla mia opera delle Iscrizioni della Sicilia col titolo »de Phaenicia Siculorum literatura,« mi astengo però di farla; prima per non conoscere in me tanta perizia di lingue Orientali, e poi per non tirarmi addosso la indignazione di tanti grand' uomini, e mi son contentato di accennarne soltanto qualche picciola cosa, dove riporto le Iscrizioni Puniche. Tutta la base dove questi Letterati si appoggiano, si è quella di credere i Caratteri Fenicij molto analogi agli Ebrajei, nel non far distinzione da Caratteri Fenicij a Caratteri Punici, e nel credere che dalle radici ebrajche possa tirarsi il significato delle parole Puniche. Io a questo sistema trovo che ripugni così la storia, come il fatto; credo che la Fenicia fosse statu assai diversa dalla lingua Ebrea, e che i Caratteri di questa, niente abbiano di comune con Caratteri di quella. Di più io vedo, che tutte le lingue col corso del tempo han cambiato forma di Caratteri, ed anche di locuzione; i Caratteri Ebrajci dopo di Esdra, non furono gli stessi, co' quali prima si scriveva; lo stesso successe nella lingua Greca, ed anche nella Latina; dovrà dunque credersi, che la sola Fenicia abbia avuta la sorte dell' immutabilità? vedo di più, che li stessi Monumenti Fenicij e Punici non convengono tra di se nella forma de Caratteri poichè le lettere, che vedonsi nelle medaglie de' Rè di Siria, non sono le stesse, che nelle medaglie Puniche; queste poi non convengono colle Iscrizioni trovate in Cipro, in Malta, e nella Sicilia, e molto meno i Caratteri delle medaglie di Spagna si accordano con quelli di Cipro, di Cartagine, di Siria e della Sicilia. Ne questo è tutto, anzi Iscrizioni trovate in uno stesso luogo portano Caratteri tra di se diversissimi, come lo sono quelle di Malta e di Sicilia; le medaglie Puniche di Cartagine e le altre di Cossura, quelle di Solunto e di Dionisio, che sono vere Siciliane, e tant' altre, delle quali ho voluto fare esatto confronto. Or, se non si conviene nella forma de' Caratteri, se nulla si sà del valore delle parole, e della forma della Sintassi della lingua Punica, come poi si vuole fare un sistema generale, e rifondere il tutto alla lingua Ebrajea e passarsi così spiritosamente a far versioni di qualunque Punico monumento, che venga alle mani? Se io volessi dir tutto, anderebbe troppo a lungo questa lettera, ed in vece di una lettera farei

una dissertazione; onde soltanto mi contento di proporre brevemente a V. S. Ill[a] il mio sistema di dubiezza ne seguenti Capi.

1) *Tengo per fermo, che la lingua Fenicia era diversissima dalla Ebrea, come diversissimi erano di origine gli Ebrej, da quei Popoli, ch' essi scacciarono dalla terra promessa conosciuti nelle sacre Carte coi nomi di Cananej, Filistej etc. ed in Europa distinti col nome di Feniej.*

2) *Crederei che anche questa fu soggetta alle variazioni delle altre lingue, talchè non in tutti i tempi, e non in tutte le Regioni ebbe la stessa forma di Caratteri in quanto allo scrivere, e di voci in quanto al parlare.*

3) *Entro in dubbio che anche la lingua Fenicia abbia avuto i suoi diversi dialetti come la Ebrea, la Greca, la Italiana, e tant' altre, talchè non parlavasi la stessa lingua dai Sirij in Asia, dai Cartaginesi in Africa, e dalle diverse colonie Fenicie stabilitesi in Europa.*

4) *Che ne anche in quanto allo scrivere usavansi da per tutto gli stessi Caratteri, e da ciò viene la diversa forma di essi, che vedesi in tanti Monumenti, e tante medaglie.*

Posto adunque tutto ciò, io ne tiro la conseguenza, che il tutto resta nello stesso stato d' incertezza come prima lo era, e le stesse fatiche fatte dai Moderni interpreti di questa lingua favoriscono la mia opinione, poichè si vede, che ognuno fa interpretazioni in suo modo, e ripugnanti a quelle degli altri, come ha successo colle iscrizioni Bilingue di Malta, delle quali finora in quanto alla scrittura Punica, che è in esse, ho vedute ben quattro Versioni tutte fra se diverse e ripugnanti, quali sono quella di Monsr Gujot, l' altra dell' Abb[e] Fourmont, la terza degli Autori Francesi della Diplomatica, e la quarta in fine dell' Abb[e] Barthelemy.

Senza fine poi la ringrazio dell' avvertenza di quell' errore, che trovò nel foglio della mia opera, che le mandai, ove in vece di ΠΡοΑΓοΡοΤΝΤΟΣ, *corse* ΠΡοΑΓοΤΡΤΝΤΟΣ, *ne farò avvertenza nell' errata corrige. Chi ha stampato compatisce, si usi quanto si vuole diligenza nelle Correzioni, sempre qualche cosa sfugge dagli occhi.*

Sento con dispiacenza la morte del Sig[r] Ilgnero, come intesi già quella disgraziatissima del Sig[r] Winkelmann; l' anno 1768 è stato fatale agli Antiquarj, in Napoli morì il Duca di Noja, Cavaliere quanto nobile, altrettanto dotto e Padrone di una richissima Raccolta di Medaglie della Magna Grecia, quale fu ammirata con stupore da S. A. R. il Gran Duca di Toscana.

Qui non abbiamo ancora avuto i Volumi Acta Eruditorum Lips. etc. dopo dell' anno 1760. Avrei premura di sapere, se in alcuno di essi si dia estratto delle mie opere Storia di Alesa, ed Iscrizioni di Palermo; priego V. S. Ill[a] a farne diligenza, ed avvisarmelo con qualche distinzione. Nel volume dell' anno 1754 si diè ragguaglio della mia prima opera, che fu la dissertazione sulla Statua di Alesa, ma quei Letterati di Lipsia pigliarono un forte abbaglio nel punto delle Medaglie di Alesa, come potrà V. S. Ill[a] agevolmente vederlo; mi fece però giustizia il Sig[r] Burmanno

nelle addizioni ai Commentarj alle Siciliane Medaglie stampate in fine dell' opera »Sicula« di Dorville.

Palermo 13 *Agosto* 1768.

Divot. ed Obb. Servitore,
Gabriele Lancilotto Castello,
Principe di Torremuzza.

P. 452. *col.* 1.

Vidi serius, in eadem mecum sententia fuisse Wesselingium, sed qui vitium non barbarae Graecitati, sed inconsulto descriptori tribuit, cum haud dubie in marmore scriptum sit: ΕΞ. ΕΝΚΕΛΕΤΣΕΩΣ. (ad Hieroclis Synecdem. p. 719.)

P. 498. *col.* 2.

Numis Tiberii, et Iuliae inserendus sequens:

TIB. KAI. A. *intra coronam.* IOTΛIA. L. Δ. *Ramus palmae.* AE. III.

Numum hunc vulgavit cl. Sanclementius. (de aera vulg. p. 330.) In litera A partis anticae annum epochae videt. Malim ea indicari vocabulum: Αυτοκρατωρ.

P. 510. *col.* 2. *post lin.* 35.

Quae hoc loco praecipientibus artis nostrae causis tantum divinaveram, verissima tandem sunt comperta. Numus hic una cum aliis musei Osman Bey servatur nunc Smyrnae in museo cl. Cousinerii, quo auctore comperi, esse cum ex eorum numero, qui frequentes ex aere II. formae cum capite Trajani et Hadriani Laodiceae Syriae signati sunt, ac denique maligna scalpri arte Gordianum et Edessam recepisse. En iu quod monstrum numus hic, quem Sestinius *praestantissimum* adserere non dubitavit, denique desinat.

P. 514. *col.* 2. *lin.* 30.

Addo marmor huc pertinens, quod reperi in Opusculis Calogeranis Tom. XIX. p. 15, 9, translatum in museum Capitolinum:

D. M.	ORRHENORV
ABGAR	HODDA
PRAHATES	CONIVGI. BENE
FILIVS. REX	MERENTI. FEC.
PRINCIPIS	

P. 556. *col.* 1. *lin.* 10.

Post molestam longi temporis moram accepi denique laudatum continuo *Silvestri de Sacy* opus. Offert illud inde a pagina 166 dissertationem de numis regum Persiae ex gente Sasanidarum, quorum primus, dictus a suis *Ardeschir*, a scriptoribus Graecis *Artaxarus*, vel *Artaxerxes*, imperante Alexandro Severo, armis, et caede Artabani Parthiae regis, et postremi ex gente Arsacidarum, illustre illud Parthorum regnum sibi Persisque suis restituit. Quae quidem nova stirps non minus, quam deturbata proxime Arsacidarum, Romano nomini gravis infestaque exstitit, perpetuis Romanos inter Persasque bellorum feralium causis.

Duravit haec Sasanidarum dynastia usque ad annum P. X. 651, quo irruentes Arabes captum Turcorum proditione Iezdegerdem morte adfecerunt, omnique Persia potiti sunt. (Gibbon Hist. of the decline etc. chap. 51.)

Hoc in suo opere cl. Sacyus nihil aliud sibi proposuit, quam ut inscriptio-

nes his Sasanidarum numis insertas explicaret; reliquas eorum causas modosque fere neglexit. Ad eas evolvendas usus est inscriptionibus illis, quae exstant in *Nakschi-Roustam*, loco parum distanto a *Tchehel-minar*, ubi hodieque inter amplas ruinas columnae XL. cum admiratione conspiciuntur, quae, ut vulgo creditur, fuere pars veteris Persepolis, regum Persarum sedis, quarum nobis descriptionem dedere tot viri celeberrimi *αὐτοπται*, quos idem pag. 1. collectos sistit.

Hoc igitur ille nixus fundamento inscriptiones his numis insertas interpretari aggreditur, et sic harum unam, quae exstat in numo, quem esse Saporis cujuspiam adfirmat, his verbis Gallice reddit: *L'adorateur d'Ormusd, l'excellent Sapor, roi des rois de l'Iran, germe céleste (ou ce qui est la même chose) de la race céleste des dieux:* et hoc pacto aliorum hujus classis numorum epigraphen explicare, et judicium suum operose rationibus stabilire pergit.

Equidem video, cl. auctorem ad ea, quae scripserat, cum ratione apteque confirmanda, non modo praeclaram linguarum orientalium cognitionem, sed laborem quoque indefessum, patientiamque attulisse. Verum non ego is sum, qui ejus dictata vel impugnare ausim, vel adprobare, quam suscipere provinciam non potest, nisi qui pertinace multorum annorum studio ad cognoscenda linguae Persicae ejusque characterum mysteria incubuit, qua in disciplina me plane esse rudem ac hospitem, lubenter profiteor. Iuvari viri eruditi conatus multum potuissent, si adhibere ad judicium potuisset numos hujus classis triginta duos, quos museum Caesareum continet.

Quod ad typos attinet, vix habeo quod addam ad ea, quae hoc loco jam generatim praecepi, etsi, qui tractare hanc partem curatius vellet, laxum haberet ad conjecturas campum propter infinitam varietatem in cultu capitum, et adjectorum utrinque signorum, sed quae omnia solo aspectu possunt percipi, verbis explicari non possunt. Horum vix aliquid delibavit Sacyus. De binis viris arae adstantibus, haud dubie custodiendi sacri ignis causa, ait, (pag. 199.) eos propterea facie ab igne aversa plerumque proponi, ne is halitu profanetur. Tamen de capite humano igni imposito, et cur tum uterque custos facie sit ad ignem conversa, nullam fecit mentionem. Apparet, numos cum hoc typo esse valde raros, nam eorum nullum in aeneis suis tabulis protulit. Eorum binos dedit Pellerinius, fassus tamen, singularis hujus typi se causam ignorare. (Supplem. III. p. 37.) Cum hoc argumento decem omnino sunt in museo Caesareo.

Est in eodem numus perelegans, in cujus adversa est protome adversa, facie senili et barbata, in aversa protome adversa, facie juvenili et imberbi, sed ex capite, aut pone caput flammae in altum emicant. Non dubito, utroque hoc capite proponi patrem et filium, cumque in nullo adhuc Sasanidarum numo in parte aversa observaverim alium typum, quam arae ignitae, credo, adstitutum pone ignem, ne sacra haec religionis Persicae imago ex numo plane exturbata videatur.

Nonnisi unicus hujus generis numus ex auro usque modo est cognitus, atque is ex museo Pellerinii. (l. c. Tab. II. n. 1.)

Mirum istud videtur cl. Sacyo, (p. 194.) cum Procopius diserte testetur, (Bell. Goth. L. III. cap. 33.) non fuisse permissum Persarum regibus signare aurum. Verum de jure hoc, si modo verum istud, negato jam alibi egi. (Vol. I. Proleg. p. LXXXVI.) Froelichius inter numos musei Caesarei memorat unum, qui constat flavo metallo etiam peritis incognito. (Reg. vet. num. p. 66.) Verum instituto a me examine argenteus compertus est, sed inauratus.

ADDENDA
AD
VOLVMEN QVARTVM.

P. 48. *col.* 1. *post lin.* 11.

In marmore, quod nuper vulgavit Marinius, (Frat. arv. p. 798.) Aur. Papirius dicitur ЄΠΑΡΧΟϹ. ЄΤΘЄΝΙΑϹ (sic) *praefectus annonae*. Magis igitur proprie ETΘHNIA in his numis reddideris ANNONA.

P. 90. *col.* 2. *lin.* 18.

Annus B vere exstat apud Zoegam. Sed adfirmat Sanclemontius, in hoc musei Borgiani numo esse potius caput et epigraphen Philippi patris. (de vulg. aera p. 305. col. 2.)

P. 97. *col.* 2. *lin.* 2.

Postquam hoc scripseram, certiorem me reddidit Cousineryus, ex solis numis Alexandrinis musei Osman Bey, nunc sui, ex quo Sestinius inde a pag. 84. Tomi IV. tot eximiae raritatis numos vulgavit, quadraginta plures aut esse moderna arte fusos, aut scalpro corruptos. Quare arbitretur lector, fueritne judicium meum aut iniquius, aut inconsultius, quod hoc loco de numismaticis his Sestinii prodigiis tuleram.

P. 141. *col.* 1. *lin.* 20.

Numulum hunc num. 20 propositum collatis aliis, qui postea se mihi obtulere, sic plenius legendum video:

P. S. S. C. *Caput Tiberii laureatum.* L. CAEL. CLEM. FLA. TI-- *Apex pontificalis.* AE. III.

Eundem hunc, sed aeque vitiatum, edidit etiam cl. Neumannus in fronte operis, quod *Populorum numi* inscribitur.

P. 151. *col.* 2. *lin.* 8.

In marmoribus Africanis, quae recitat Maffeius in Museo Veron. inde a pag. 457, obvium est legere molestum istud DD. PP., quae examinare non inutile foret, ac praecipue illud, quod est p. 458. 1, in quo est EX. DECRETO. DD. PP.

P. 160. *col.* 1. *lin.* 13.

Anno 1786 juxta promontorium Ma-

tafus 9 circiter milliaria ab Algerio distans reperta est insignis series numorum argenteorum hujus Ptolemaei, qui omnes in museum ill. Baronis de Schellersheim Musarum nostrarum peramantis commigrarunt. Anni his inscripti sunt: B. A. V. VI. VII. VIII. X. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIIII. Eos omnes conscripsit, et aeri incisos dedit cl. abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. IX.) Typi nihil aut hactenus ignotum, aut aliud quid eximium offerunt, neque etiam varietas annorum, cum ejus regnum in annum XXI. duraverit. Tamen tantus unius regis numorum numerus, qui generatim perrari sunt, etiam regio cuipiam museo illustre posset adferre ornamentum [a]).

P. 163. *col.* 2. *lin.* 19.

Posteaquam haec typis mandata fuere, factum favente fortuna, ut in locum Polybii inciderem, qui numi hujus locum natalem nullo amplius, ut spero, residuo dubio stabilit. Narrat is (Hist. L. I. c. 8.) copias Syracusanorum militares, quae apud *Merganen* (περι την Μεργανην) haerebant, collisas cum iis, quae Syracusis stetere, delectos e suo numero magistratus creavisse Artemidorum et Hieronem, eum ipsum, qui postea regnum apud Syracusanos obtinuit. Factum istud, quo tempore Mamertini a Poenis pressi Romanorum praesidium recepere, quae fuit belli Punici I. causa. Cum urbs hujus nominis a nemine veterum prodita reperiatur, existimavit Casaubonus in sua ad hunc locum nota, pro *Mergana* scribendum *Morgantia*. Sed Cluverius *Megara* maluit. Cellarius ejus mentionem non fecit, haud dubie, quia illi quoque haec lectio suspecta visa fuerit. Melius Schweighauserus in novissima sua ac praeclara sane Polybii editione nihil in eo vocabulo mutandum censuit, quia nullus in eo apparet codicum dissensus, neque etiam ejus, qui est in bibliotheca Caesarea, quem consului. Nihil igitur dubii superest, quin praeclarum istud κειμηλιον, et propter omnes remotae antiquitatis notas plane spectabile, quodque peritiores omnes primo adspectu esse partum Siculum conjectavere, non modo, quod repertum fuit in Sicilia, sed etiam quod monetae Siculae antiquissimae modos omnes offert, Polybianae huic Merganae proprium statuamus. Hujus ergo numi beneficio et rem numismaticam nova urbe auximus, et lectionem Polybianam confirmavimus [b]).

a) Hi numi praesto sunt in Museo Caes. Reg. Vindobonae.

b) In notis manuscriptis defuncti Abbatis Neumann de hac re sequentia leguntur:

Mergana: Memoratur Polybio L. I. c. VIII. et consule commentatores meae quidem editionis Casaubonum P. III. p. 127. et Palmerium l. c. p. 384. Vide etiam Stephanum Byz. in Μοργυνα, et Holstenii notas ad hanc urbem et ad Μοργεντιον; item Cellarium p. 812.

Huic urbi, sive alia sit, sive eadem quae Morgentia, tribuendus videtur celebris ille maximae vetustatis argenteus eum ep. MEP. Omnia bellissime conspirant, si modo numi numis compararentur. Confer itaque Naxum Hunteri T. 39. n. XV., cujus quidem typi diversi, sed eaedem peristases, quae alterum MEP ejusdem patriae, imo vicinae urbis indicant. Id magis etiam indicat alter Naxi numus e Burmanno petitus a Torremuzza T. LIII. n. 3., cujus aversae typus egregie juvat. Hinc ergo patet numum signatum in quadam urbe sita in eadem

P. 164. *col.* 1. *lin.* 19.

Vidi postea nnmum Sestiniano hnic simillimum in museo ill. com. Vitzai, sed in quo tantum legitur ΠΟΙΗΤΟΥ ΚΑ---ΝΟC. In hujus aversa illud, quod numus Sestinii instar duorum lignorum offert, certae sunt faces. Caput coronatum partis anticae, sitne maris, an feminae, non satis discerno.

P. 164. *col.* 2. *post lin.* 11.

Caput Vulcani pileo conico tectum, retro forceps. X PALA. *Larva Dyonysiaca, alata, sub qua pedum vel thyrsus cum taeniis.* AE. III.

His verbis Sestinius numum hunc ex museo comitis Verità descripsit. Ei sedem adsignavit Palantiam urbem claram in Vaccaeis Hispaniae Tarraconensis. Parum istud verisimile. Typus utriusque partis ex pura Graecorum Latinorumvo mythologia petitus parum favet oppido Hispaniae Tarraconensis tam longe in Aquilonem remoto, cujus tractus si qui numi exstant, ii potius bovem, aprum, aut aliquem cum re Romana nexum sistunt. Quod ait Sestinius, typo partis aversae posse adludi ad deum Pana, et sic notari Palantinorum originem a Pallantio Arcadiae ductam, jure in incredibilibus putandum. Nam quis sibi persuadebit, remoto illo aevo, quo colonos Graeci emisere, Arcadum examen evasisse in Hispaniam Borealem Graecis constanter ignotam, et nonnisi Romanorum armis apertam tandem cognitamque? Quapropter cimelium istud in plagam quampiam cultiorem est retrahendum, at quorsum, incertum sane, ac propterea praestabit, in hac illud incertorum statione detineri, donec probabiliora quis adferat.

P. 175. *col.* 2. *lin.* 2.

Deleatur: non.

P. 194. *col.* 1. *post lin.* 12.

Eucarpia Phrygiae. ΓΡΑ. Vide Addenda ad hanc urbem, vol. III. ad p. 153.

P. 215. *col.* 1. *post lin.* 16.

Laodicaea Phrygiae: Λ. ΑΙΛ. ΤЄ. ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΗC. ΑΝЄΘΗΚЄΝ.

Vide, quae de nnmo hoc recens reperto diximus in Addendis ad Vol. III. p. 165.

P. 250. *col.* 2. *lin.* 17.

Post *acceperat.* At multo istud cer-

---

insulae parte, qua sita erat Naxus, serius Tauromenium. At enim e Polybii verbis patet Merganam haud procul Syracusis stetisse, itaque omnia egregie concordant, etiam si Merganam Polybii et Morginam Stephani, et Morgantium sive Morgentium unam eandemque urbem contenderis, nam Morgantium vicina Catanae, media fere inter Naxum et Syracusas. Exinde patet immerito negasse Palmerium aliosque, extitisse in Sicilia memoratam a Polybio urbem Merganam, gravissimo teste numo.

Conjeci alias forte primam literam M non esse interpretandam M sed Σ, scriptam nempe, uti saepissime in pervetustis argenteis Sybaritarum et Posidonii, in quibus ΜΥ et ΓΟΜ pro ΣΥ et ΠΟΣ, unde suspicio erat Sergentii urbis Siculae. Sed cur vim inferamus literae M nulla necessitate, cum Merganam teneamus? Praeterea Sergentium urbs mediterranea. Sed ut Siciliae urbes maritimae numis argenteis abundant, sic egent mediterraneae; nam pauci sunt, et plerique minoris formae.

tius illustre marmor, quod nuper edidit Mariuius, (Frat. arv. p. 5.) in quo C. Minicius dicitur PROC*urator* PROVINCIAE. ASIAE. QVAM. MANDATV. PRINCIPIS. VICE. DEFVNCTI. PROCOS. REXIT.

P. 253. *col.* 2. *lin.* 32.

Adde similis argnmenti tabulas hospitales ex aere alias, quas nuper repertas vulgavit cel. Marinius. (Frat. arv. 782. 783.)

P. 311. *col.* 2. *post lin.* 10.

Lydia, ΛΥΔΩΝ in autonomo Mostenes Lydiae, quem vulgavit Sestinius, (Lettere, T. IV. p. 121.) et altero Hadriani. (Vaillant.) Verum ntrumque hunc numum esse potius Mossynae Lydiae, diximus in Addendis ad Vol. III. p 109.

P. 313. *col.* 1. *lin.* 20.

- - - ЄN. ΤΩ. ΛΙΒΑΝΩ in numo Hierapolis incertae seu Caelesyriae, seu Phoenices. Sed videtur hic nnmus potius esse Caesareae Libani. Vide Addenda ad Vol. III. p. 336.

P. 378.

Post lin. 33. insere: Chalcis Syriae - - - - - - 845.

P. 384. *col.* 1. *lin.* 14.

Haec forma inter episema locum vix habet, ut jam indicavi in Tractatu de numis inf. aevi Vol. VIII. p. 510.

P. 403. *col.* 2. *lin.* 17.

Addenda quarta Gabala Syriae urbs, in cujus uno numo ajunt existere annos ΓΜΡ et HKP, nt dixi in Addendis ad ejus numos, Vol. III. p. 314.

P. 411. *col.* 2. *post lin.* 26.

Tryphonis Syriae regis. V. addenda Voluminis III. p. 234.

P. 469. *col.* 2. *lin.* 32.

Miratur Asconius, Placentiam a Cicerone dici municipium, quae certa fuit colonia. (ad orat. in Pison. sub init.)

P. 476. *col.* 1. *lin.* 10.

Cicero in orationibus snis L. Pisonem, qui Capnae IIvir honorarius fuit, jam IIvirum, jam consnlem Campanum vocat, sed postremum ἱερωνικῶς. Vide Post redit. in sen. c. 7. Pro domo sna c. 23. Pro Sextio c. 8. in Pison c. 11. Marinius mnnicipales hos consules plane condemnat. (Frat. arv. p. 430.)

P. 476. *col.* 1. *lin.* 19. *post: rumque.*

Annunm hunc IIvirorum, vel IIIIvirorum magistratum confirmat lapis Vindobonensis jam ex Maffeio cognitus: (Mus. Veron. p. 248.)

I. O. M. AETERN
C. IVL. VALENTI
NVS. IIVIR. PRI
MVS. ANNVALIS.

iu quo non dubitem barbarum vocabulum ANNVALIS positnm esse pro ANNVVS. Verbum PRIMVS, quod praecedit, indicat haud dubie, Valentinum inter conlegas primo loco fuisse creatum, quo modo magistratus domestici in urbibus Graecis se scripsere in numis ΑΡΧΩΝ. Α., *Archon primus.*

P. 516. *col.* 1. *lin.* 5.

Mossyna Lidiae. V. Addenda ad Vol. III. p. 109.

ADDENDA
AD
VOLVMEN QVINTVM.

P. 22. *col.* 2. *post lin. ult.*

Tertium huic numo nomen, nempe *τροπαϊκȣ* fuisse, comperio ex Iulio Africano, cujus verba laudari video a cl. Dupuy: (Mem. B. L. Tom. XXVIII. p. 681.) *το δηναριον κατα Ῥωμαιȣς ἐχει τροπαϊκα δυο, νȣμμȣς δ, ἀσσαρια ις.* Non dubitem vocabulum istud enatum *ἀπο τȣ τροπαιȣ*, quod cum victoria connectitur, a qua numo huic *Victoriati* nomen inditum. Neque hic Africani locus ignotus fuit Gronovio. (de Sestert. p. 423.) Lego apud Hesychium: *Τροπαι, νομισματα τινα.*

P. 216. *col.* 2. *lin.* 8.

Dele vocabulum *Rhegii*, nam obvia sunt capita sic disposita in ejus moneta aenea.

P. 253. *col.* 1. *lin.* 21.

Pro IMP. solo lege IMP. F.

P. 281. *col.* 2. *lin.* 7.

Pro IMP. solo lege IMP. F.

P. 282. *col.* 2. *post lin.* 11.

Ait Pinkertonus advocato in testimonium numo Hunteriano, in laudato numo Minatii Sabini capitis epigraphen esse CN. MAGNVS. IMP. F., at in imagine ejusdem numi, quam dedit Morellius in gente Pompeia tab. I. num. IV., pro IMP. F. perperam legi IMP. P. (Essay on med. Vol. I. p. 277.) Revocavi in examen numos ejusdem commatis binos musei Caesarei, verumque esse Pinkertoni indicium comperi. Quo praeclare confirmatur, quod hoc loco conjeci, caput pertinere ad Cn. Pompeium M. patrem, epigraphen ad Cn. Pompeium M. filium, quem modum et Sex. Pompeius in nummis suis tenuit. Hunc ergo sensum epigraphe facit: CN. MAGN*us*. IMP*erator* F*ilius*, quo modo et in denariis Livineii Reguli *το* REGVLVS. F. legendum docui REGVLVS. F*ilius*.

ADDENDA
AD
VOLVMEN SEXTVM.

P. 45. *col.* 2. *post lin.* 24.

Huic sociandus numus alter, quem vulgavit cl. Pinkertonus, addito, putari unicum, et fuisse olim in museo card. Quirini. (Essay on medals Vol. I. p. 301.)

M. ANTONIVS. M. F. M. N. AVG. VII. IMP. TER. *Caput M. Antonii nudum.*

COS. ITER. ET. TER. IIIVIR. R. P. C. *Caput Octaviae.* AV.

Bina hic numus offert vitia, quae excusari non possunt. In parte antica legitur AVG. VII., at quae hujus significatio? In aversa COS. ITER. ET. TER., quam epigraphen ut comprobem veram esse non posse, necesse foret, multa huc conferre, quae copiose disputata jam sunt in moneta hujus IIIviri. Ex quo ultro consequitur, aut singularem hunc numum minus fideliter esse promulgatum, aut lapsum graviter veterem monetarium, aut cimelium istud esse spurium. Pro AVG. VII. scribe AVGVR, pro COS. ITER. ET. TERT. scribe COS. DES. (vel DESIG.) ITER. ET. TERT., et habes epigraphen veritati, puritatique restitutam. Addit Pinkertonus, idem argumentum extare etiam in numo AE. I. formae, sed quem mihi omnino esse ignotum profiteor.

P. 56. *col.* 2. *lin.* 7.

Pro L. ANTONIVS lege L. ATRATINVS.

P. 74. *col.* 1. *lin.* 19.

Adverte, numum hunc jam extare vulgatum ab auctore Musei Pembrock. Tom. I. tab. 13, sed qui in imo loco non, ut nos, proram navis, sed caput apri vidit.

P. 110. *col.* 1. *lin.* 5.

IMP. XII. adde XIII.

P. 113. *col.* 2. *lin.* 7.

Denique delatum hoc anno patris patriae nomen invicte probatur ex fragmento Dionis, praesentis anni facta complente, quod in codice bibliothecae Ve-

netae repertum anno 1798 vulgavit Iacobus Morellius, ejusdem bibliothecae praefectus dignissimus, in quo legitur: και ἡ ἐπονυμια ἡ τυ πατρος ἀκριβως ἐδοθη, προτερον γαρ ἀλλως ἀνευ ψηφισματος ἐπεφημιζετο, *et nomen illi patris rite datum est, nam antea non legitime sine decreto sic appellabatur.*

P. 143. *col.* 2. *lin.* 9.

At jam anno praecedente, nempe U. C. 744. fuisse IMP. XIII., efficit marmor Musei Veronensis pag. 95, in quo Augustus dicitur COS. XI. TRIBVN. POTEST. XIII. IMP. XIII.

P. 175. *col.* 1. *lin.* 12.

Exemplar hujus numi, quod Sestinius loco hic citato ex museo olim Osman Bey vulgavit, esse artis modernae, docuit me cl. Cousineryus ejus nunc musei possessor.

P. 192. *col.* 1. *lin.* 1.

Pro COS. III. lege COS. IIII.

P. 203. *col.* 1. *lin.* 29.

Sane et Pellerinio non probantur numi cum TR. P. XXV. pro XXXV., ut video ex epistola, quam is anno 1765 ad Khellium nostrum dederat.

P. 211. *col.* 1. *post lin.* 6.

ΔΡΟΥΣΟΣ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. *Idem typus.*

ΓΑΙΩ ΑΣΙΝΙΩ ΠΟΛΛΙΩΝΙ ΑΝΘΥΠΑΤΩ. *Idem typus.* AE. 2 (Mus. cl. Cousineryi Smyrnae.)

P. 228. *col.* 1. *lin.* 14.

Poenitet, me tam diu explicandis hujus numi causis immoratum. Illum credam aeque spurium, atque alium Vitellii, quem idem auctor ab iisdem Iliensibus signatum confidenter, at perperam jactavit. Vide infra Addenda ad pag. 319.

P. 241. *col.* 2. *lin.* 17.

Similem argenteum, sed propalam spurium, nuper in museum Caesareum intuli. Neque majoris fidei videtur esse alter Philippi sen. cum eadem epigraphe. Non puto exstare numos sic inscriptos nisi in moneta Severi et filiorum.

P. 244. *col.* 2. *lin.* 25.

Ejus templi meminit marmor editum a Maffeio: (Mus. Ver. p. 96.) QVOD. EST. SVB. TEMPLO. DIVI. CLAVDI.

P. 319. *lin.* 2.

Meum istud judicium liberaliter nuper confirmavit praeclarus Cousineryus communicato mecum numo Iliensium, quem Sestinius ex museo Osmani Bey vulgavit, (Lettere T. IV. p. 110.) quod nunc penes Cousineryum est. Numus hic genuinus sane est, fuitque ante oblatum vitium talis: ΦΡΟΝΤΙΝΟΥ. ΑΝΘΥ. *Caput Herculis.* ℞ ЄΠΙ. ΜΥΡΤΟΥ. ΡΗΓЄΙΝΟϹ. ϹΜΥΡ. *Fluvius decumbens*, estque obvius Smyrnae. At nunc ope ejus impostoris evasit talis: Λ. ΟΥΙΤЄΛΛΙΟϹ. ΚΑΙΣ. ΓΕΡ. *Caput Vitellii, sic tamen, ut adhuc verissima Herculis lineamenta appareant.* ℞ ΙΛΙΕΩΝ. ΣΚΑΜΑΝ. *Fluvius decumbens.* Numum Sardianorum, quem idem Sestinius ex eodem museo edidit, (l. c. p. 123.) Cousineryus item nunc possidet;

hunc quoque ex obvio Sardium numo autonomo in imperatorium Vitellii conversum, jam plane constat, quantumcunque Sestinius ejus conetur probitatem tueri. Est hic Sardianorum numus, qui in antica habet caput Herculis, in aversa Omphalen gradientem, in museis non infrequens, in multis jam catalogis vulgatus, omnibus in eo caput Herculis agnoscentibus. Est is in museo Caesareo, tam certo Hercule, quam is certe Vitellius esse non potest, quod quisque fatebitur, cuicunque aut adficta ab antiquis Herculi lineamenta, aut certa Vitellii sunt cognita. Vitellium ergo fecit propudiosum mangonis Osmanni scalprum. Istud Sestinii peccatum non tam anxiam merebatur enucleationem, nisi is inde legem intulisset inconsultis vel tironibus perniciosam hercle, qua sanxit, numos similes omnes, qui exesa Vitellii inscriptione praeferre caput Herculis videbantur, ex autonomorum numero exceptos inter imperatorios Vitellii esse locandos. Post haec arbitretur lector, quale judicium ferendum sit de numo tertio Macedonum, quem eruditus abbas ex eodem fonte edidit. (l. c. p. 97.)

P. 422. *col.* 2. *post lin.* 28.

Rota rupesque partis aversae indicant aperta per rupes invias itinera modo et vehiculorum commeatui idonea, quem typi sensum confirmat marmor Gruteri: (p. 149. 1.) C. IVLIVS. CAESAR. VIAM. INVIAM. SOLERT. S. ET. IMPENDIO. ROTAB*ilem* REDDIDIT. Non audebam tum, cum praesentem numum illustrarem, monumenti hujus auctoritatem advocare, quia pleraque Iulii Caesaris marmora suspectae mihi semper fidei sunt visa, quam suspicionem auxit vocabulum *rotabilis* Latinitati aureae, quin et argenteae incompertum, propter quod et Maffeio reprobandum visum. (Ars crit. lap. p. 293.) At nunc commemorandum visum, quia illud summus artis lapidariae magister Marinius stomachatus non est. (Frat. arv. p. 697.)

P. 525. *col.* 1. *lin.* 5.

Pro *numum* lege *numerum.*

P. 526. *col.* 2. *post lin.* 3.

Iam inde ab Occone circumferuntur numi L. Aelii in parte aversa inscripti: PANNONIAE. CVRTA. AEL. Pro instituto meo, quo negligendos decrevi eluviem numorum aperte falsorum, cujus causam dedi in praefatione ad hunc tomum sub finem, hunc quoque numum negligendum duxi. Omnes enim ejus generis, quotquot viderim, (vidi autem plurimos, neque desunt in museo Caesareo) spurios comperi, et constat, eorum exstare matricem Patavinam, vulgatam a Molincto inter numos Patavinos. (Cabin. de Genev. num. 24.) Quae sane causa fuit, cur spuria haec progenies a castissimo Vaillantio in dilectum suum recepta non sit. Commemorandum istud visum est, quia forte fortuna vidi, similem a cl. viro Schönwisnero ex museo Bar. Sandor vulgatum, adprobatumque, quem tamen a reliquis eo differe ait, quod pro CVRTA legitur CVRIA. (Iter per Pannon. P. II. p. 116.)

ADDENDA
AD
VOLVMEN SEPTIMVM.

P. 7. col. 2. lin. 27.

Pro *pecunia* lege *corona.*

P. 28. col. 1.

Addendum hoc loco, hanc columnam procumbentem a Pio VI. fuisse erectam, et vide, quae de eadem dixi Vol. VI. p. 431. col. 1.

P. 188. col. 1. lin. 33.

Pro BRITANNICAE lege BRITTANNICAE.

P. 194. col. 1. lin. 29. post: d i x i m u s.

Haec cum scriberem, non adverti animum, Dionem hunc nuptiarum curante Faustina apparatum non tanquam verum, sed Severo nonnisi secundum quietem oblatum enarrare. Ad vidi etiam, eadem Dionis verba nonnihil ambigue proposita Tillemontium quoque in errorem induxisse. (Nota VI. in Severum.) Causam ergo non habemus, quae nos cogat, nimium maturare Severi cum Domna conjugium, praecipue cum obstent non pauca, quae illud aliquot annis differendum potius suadeant.

P. 207. col. 2. lin. 23.

Pro BRITANNICAE lege BRITTANNICAE.

P. 319. col. 2. lin. 15.

Pro *generum* lege *socerum.*

P. 384. col. 2. lin. 28.

Alterum testimonium Taciti, agentis de iis, quae adversus ignis pericula post grave incendium Neronianum decreta fuere, (Annal. XV. 43.) nimirum ut *aedificia ipsa certa sui parte sine trabibus, saxo Gabino Albanove solidarentur, quod is lapis ignibus impervius est.* Herodianus causam propagati tam celeriter Romae, imperante Maximino, incendii confert in *ligneas aedificiorum projecturas, quales,* addit, *in urbe sunt plurimae, και ἐι τινες ἠσαν ξυλων ἐξοχαι, πολλαι δε ἀυται κατα την πολιν,* tum in *domos nimis constipatas, et materiae ligneae copiam.*

δια πυκνοτητα των συνοικιων, ξυλειας τε πληθος επαλληλον. (L. VII. in fine.) De Praetextato sub Valentiniano I. urbis praefecto narrat Ammianus, (L. XXVII.) eum *Maeniana sustulisse omnia, fabricari Romae priscis quoque vetita legibus.* Non dubito, Maenianorum nomine intelligi id ipsum, quod hoc loco Herodianus *ligneas projecturas* vocat. Ait Festus (sub *Maeniana*): *Maeniana aedificia a Maenio sunt appellata; is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora.* Et Isidorus: (Orig. L. XV. c. 3.) *Maenianus collega Crassi in foro projecit materias, ut essent loca, in quibus spectantes insisterent, quae ex nomine ejus* Maeniana *appellata est. Haec et* solaria, *quia patent soli; post haec alii lapide, alii materia aedificare porticibus Maeniana, et foribus et domibus adjecerunt.* Etiam Asconius, ubi agit de columna Maenia, (ad Ciceronis divinationem cap. 16.) meminit *columnae, super quam Maenius tectum projiceret, ex provolantibus tabulatis.* Fuere ergo haec Maeniana solariorum quoddam genus, quae et nos ornamenti et commodi causa aedibus saepe adjicimus, et ex Gallorum lingua *Balcons* appellamus. At quia haec Romae ligno plerumque constitere, ut arguunt verba *tigna, materia, tabulata*, orto forte incendio idoneum fuere flammis pabulum; jure adeo, ut ait Ammianus, priscis quoque legibus vetita. — Vide descriptionem incendiorum urbis bene longam apud Iuvenalem. (Sat. VI. inde a versu 197.)

P. 476. col. 2. lin. 23.

Dixi hoc loco, non exstare marmora, quae Claudio Gothico *Germanici* nomen tribuant, et tamen altius p. 405 marmor proposui, in quo is *Germanicus* dicitur. Monendum igitur, nonnisi rarissime nomen istud in marmoribus legi.

ADDENDA
AD
VOLVMEN OCTAVVM.

P. 455. *col.* 2. *lin.* 33.

Omittendum *forte*, nam Vol. VII. p. 405 produxi marmor haud ita pridem repertum, in quo Claudius hic palam Germanicus dicitur.

P. 499. *col.* 2. *lin.* 11.

Dixi altius, (p. 497. col. 1.) repertos nonnunquam fuisse numos una cum trajecta per foramen catenula, visumque nonnullis, ejus ope hos numos ex signis militaribus pependisse. Rectius Buonarrotius, quem semper expertus sum sane ac sobrie de re quacunque judicare, in phylacteriorum eos loco habuit, illosque ex collo, aut nodo pendulos fuisse gestatos, cum constet, multis veterum persuasum fuisse, reges ac principes occultam quandam vim, et adversus ipsum fatum efficaciam in se habuisse repositam. (Osserv. istor. p. 413.) Dixi alibi, (Doct. Vol. II. p. 107.) ex simili causa aeneos Alexandri M. numos a vulgo superstitioso fuisse gestatos, tametsi dubitari non potest, saepo unius in principes suos adfectus causa eorum fuisso numos suspensos, quomodo tot alii principum vultus in gemma caelatos gestare consueverunt.

I N D E X.

VINDOBONAE 1826.
TYPIS HAEREDIS VAN GHELEN.

CORRIGENDA.

Pag. 4 Col. 1 Lin. 5 *loco* observari, *lege* observavi.

— 4 — 2 — 21 *l.* εντυτουσθαι, *l.* εντυπουσθαι.

— 6 — 1 — 3 *l.* AVG. *l.* AV.

— 6 — 1 — 18 *l.* IMP. *l.* IM.

— 6 — 1 — 37 *l.* P. C. *l.* P. C. col. 1. post lin. 21.

— 7 — 1 — 11 *l.* dissimultato, *l.* dissimulato.

— 8 — 2 — ultimae duae *l.* cur antiquist e. i. v. a monsense, *l.* our antiquists e. i. v. a. nonsense.

— 9 — 2 — 4 *l.* TASCT, *l.* TASCF.

— 9 — 2 — 10 *l.* TASCHOVANTI, *l.* TASCHOVANTI.

— 9 — 2 — 19 *l.* TASCIOVA, *l.* TASCIOVA.

— 11 — 2 — 23 *l.* cum, *l.* cum.

— 11 — 2 — 35 *l.* ne, *l.* me.

— 12 — 1 — 13 *l.* P. 98. *l.* P. 98. col. 2. post. lin. 11.

— 12 — 2 — 34 *l.* Livii, *l.* Livio.

— 14 — 1 — 5 *l.* tempore, *l.* tempora.

— 15 — 1 — 29 *l.* numeratur, *l.* muneratur.

— 15 — 2 — 9 *l.* P. 144. *l.* P. 144. col. 1. post lin. 2.

— 16 — 1 — 24 *l.* vocat, *l.* vocant.

— 17 — 1 — 19 *l.* attius, *l.* altius.

— 17 — 2 — 5 *l.* P. 183. *l.* P. 183. col. 2. post lin. 11.

— 18 — 1 — 24 *l.* porrigunt, *l.* porriguntur.

— 19 — 1 — 4 *l.* Trat, *l.* Frat.

— 19 — 2 — 2 *l.* Panormitanarum, *l.* Panormitanorum.

— 21 — 1 — 26 *l.* luneola, *l.* lunula.

— 21 — 2 — 30 *l.* c. III. *l.* c. 111.

— 25 — 1 — 4 *l.* P. 109. *l.* P. 109. col. 1. lin. 15. post *deum*.

— 25 — 1 — 20 *l.* P. 120. *l.* P. 120. col. 2. lin. 19.

— 26 — 1 — 21 *l.* P. 189. *l.* P. 189. col. 1. lin. 18.

— 27 — 1 — 21 *l.* Salyaneum, *l.* Salganeum.

— 27 — 2 — 14 *l.* P. 253. col. 1. ante CORONE CORINTHVS, *l.* P. 253. col. 1 ante CORONE: CORINTHVS.

— 27 — 2 — 31 *l.* XIII. *l.* XII.

— 30 — 2 — penult. *l.* nomem, *l.* nomen.

— 31 — 2 — 32 *l.* EΦE; *l.* EΦ.

— 32 — 1 — 35 *l.* P. 546. *l.* P. 546. col. 2. lin. 22.

— 35 — 2 — 4 *l.* autopto, *l.* autopta.

— 35 — 2 — 12 *l.* arra, *l.* arca.

— 37 — 1 — 38 *l.* Chishall. Ant. Asia. *l.* Chishull. Ant. Asiat.

— 37 — 2 — 19 *l.* fortuito, *l.* fortuita.

— 37 — 2 — 38 *l.* fecit, *l.* fuit.

— 38 — 1 — 11 *l.* Τε. *l.* γε.

— 39 — 1 — 38. *l.* Philopapum, *l.* Philopappum.